

แผนการใช้ที่ดิน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู

สถานีพัฒนาที่ดินหนองบัวลำภู
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

“แนวทางการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบล” ฉบับนี้ได้ยึดหลักการของ UNEP and FAO ที่กำหนดไว้ในเอกสารชื่อ “Negotiating a Sustainable Future for Land” ซึ่งมีขั้นตอนในการกำหนดทางเลือกในการใช้ที่ดิน ดังนี้

หลักการดังกล่าวได้นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศไทย ร่วมกับวิธีการต่างๆ ที่จำเป็นอีกหลายด้าน เช่น Participatory Rural Appraisal (PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน ฯลฯ ซึ่งได้ปรากฏอยู่ในแนวทางการวางแผนการใช้ที่ดินตำบล ฉบับนี้

คณะผู้จัดทำ

กันยายน

2564

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูป	จ
สารบัญกรอบ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 หลักการและเหตุผล	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-1
1.3 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-1
1.5 นิยามศัพท์	1-2
1.6 คำสำคัญ	1-5
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	2-1
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-1
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-5
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-9
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-12
บทที่ 3 ทรัพยากรธรรมชาติ	3-1
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-4
3.3 ทรัพยากรดิน	3-9
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน	4-1
4.1 หลักการ	4-1
4.2 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-8

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 (1) ได้กำหนดให้มีการ “วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ต่อมาได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ ลงวันที่ 6 เมษายน 2561 มีแผนการปฏิรูปด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำหนดให้มีการจัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปรับปรุงแผนการใช้ที่ดินตำบล จำนวน 7,225 ตำบล ให้แล้วเสร็จ ภายในปี 2565 ตลอดจนนำแผนการใช้ที่ดินตำบลไปสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องการประกาศแผนปฏิรูปประเทศ ดังกล่าวข้างต้น จึงได้จัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อให้การใช้ที่ดินในตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีผลตอบสนองสูงสุดต่อ หน่วยเนื้อที่และเป็นไปอย่างยั่งยืน

1.3 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.3.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2563 - 30 กันยายน 2564

1.3.2 สถานที่ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.4.1 ทบทวนเอกสารเพื่อรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิที่จะนำมาวิเคราะห์และใช้ในการ กำหนดเขตการใช้ที่ดิน ดังนี้

(1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพ การใช้ที่ดิน ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ภัยธรรมชาติ ฯลฯ

(2) ด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ การถือครองที่ดิน การใช้ที่ดิน พืชหลักหรือพืชเศรษฐกิจ ที่สำคัญ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจในการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน ตลาดสินค้าเกษตร รายได้ รายจ่าย ประชากร โครงสร้างประชากร การศึกษา ฯลฯ

(3) นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ยุทธศาสตร์ภาค

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

1.4.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเกษตรกรในตำบล

1.4.3 ประเมินคุณภาพที่ดิน

1.4.4 สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดทำ PRA ร่วมกับสภาพการใช้ที่ดิน การถือครองที่ดินรายแปลงจากแผนที่สำมะโนที่ดิน หรือ แผนที่ภาษีที่ดินในปัจจุบัน ผลจากการประเมินคุณภาพที่ดิน และกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน (ตามอำนาจหน้าที่ของกรมฯ)

1.4.5 สสำรวจข้อมูลทั้ง ภายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ในพื้นที่ตำบลที่ดำเนินการเพิ่มเติมตามประเด็นปัญหาและความต้องการจาก PRA ให้ละเอียดยิ่งขึ้น โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรเป็นรายบุคคล

1.4.6 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินตำบล

1.4.7 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดิน

1.4.8 ปรับปรุงแผนการใช้ที่ดิน

1.4.9 นำแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ เป้าหมายที่สำคัญ คือ

(1) การที่สภาตำบล หรือ สภาเทศบาลนำแผนการใช้ที่ดินที่มีกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินเข้าไปบรรจุในแผน 3 ปี โดยสภาเทศบาล หรือ สภาตำบล มีมติรับรอง ซึ่งอาจมีการตั้งงบประมาณ หรือองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการ เช่น งบซื้อเมล็ดพันธุ์พืชคลุมดิน ซึ่งปลูกโดยเกษตรกรในพื้นที่ตำบลนั้น เป็นต้น

(2) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินตามอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ในกฎหมาย (มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551) มีการปฏิบัติในเขตการใช้ที่ดินที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดินเขตต่างๆ โดยมีงบประมาณดำเนินการในแต่ละปี

(3) กิจกรรมของส่วนราชการต่างๆ ที่จะสนับสนุนความต้องการของเกษตรกรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล เป็นต้น

1.5 นิยามศัพท์

1.5.1 ที่ดิน (Land)

“**ที่ดิน**” หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไปและให้หมายความรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บางลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย (มาตรา 4 ประมวลกฎหมายที่ดิน)

“**ที่ดิน**” ในทางวิชาการด้านทรัพยากรที่ดิน หมายถึง “ชีวมณฑลบนพื้นผิวโลก ประกอบด้วย ชั้นบรรยากาศ ชั้นดิน ชั้นหิน ลักษณะความลาดเทของพื้นที่ ลักษณะทางอุทกศาสตร์ พืช สัตว์ และผลที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน” (FAO, 1974)

“**ที่ดิน**” หมายถึง พื้นที่หนึ่งๆ ที่อยู่บนพื้นผิวของโลก ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ สภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและชีวภาพซึ่งมีอิทธิพลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนั้นที่ดินจึงไม่ได้หมายถึงดินเพียงอย่างเดียว แต่จะหมายรวมถึงลักษณะภูมิสัณฐาน (landforms) ภูมิอากาศ (climate) อุทกวิทยา (hydrology) พืชพรรณ (vegetation) และสัตว์ (fauna) ซึ่งการปรับปรุงที่ดิน (land improvement) ได้แก่ การทำขั้นบันไดและการระบายน้ำ เป็นต้น (FAO, 1993)

1.5.2 ดิน (Soil)

“ดิน” หมายความรวมถึง หิน กรวด ทราย แร่ธาตุ น้ำ และอินทรีย์วัตถุต่างๆ ที่เชื่อมกับเนื้อดินด้วย (มาตรา 4 พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551)

“ดิน” ในทางวิชาการด้านทรัพยากรที่ดิน หมายถึง เทหวัตถุธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นบนพื้นผิวโลกเป็นวัตถุที่คำนวณการเจริญเติบโต และการทรงตัวของต้นไม้ ประกอบด้วย แร่ธาตุ และอินทรีย์วัตถุต่างๆ มีลักษณะชั้นแตกต่างกัน แต่ชั้นที่อยู่ต่อเนื่องกันจะมีแนวสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามขบวนการกำเนิดดินที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำร่วมกันของภูมิอากาศ พืชพรรณ วัตถุต้นกำเนิดดิน ระยะเวลา และความต่างระดับของพื้นที่ในบริเวณนั้น (FAO 1974: 39-40)

“ดิน” อินทรีย์วัตถุและอนินทรีย์วัตถุที่ไม่จับตัวแข็งเป็นหินซึ่งปกคลุมพื้นผิวโลก เป็นผลมาจากปัจจัยด้านการกำเนิดและสภาพแวดล้อม ได้แก่ ภูมิอากาศ สิ่งมีชีวิต (พืชและสัตว์) สภาพภูมิประเทศ วัตถุต้นกำเนิดและระยะเวลา ความเหมาะสมต่อการผลิตพืชของดินแตกต่างกัน เนื่องจากจากลักษณะและสมบัติทางกายภาพ เคมีชีวภาพ และสัณฐานวิทยา (คณะกรรมการจัดทำปทานุกรมปฐพีวิทยา, 2551: 128)

1.5.3 การใช้ที่ดิน

“การใช้ที่ดิน” หมายถึง การจัดการที่ดินตามที่มนุษย์ต้องการ ซึ่งรวมทั้งการใช้ที่ดินในชนบท เขตชานเมือง และเขตอุตสาหกรรม เป็นต้น (FAO, 1993)

“การใช้ที่ดิน” หมายถึง ผลของความพยายามของมนุษย์ ในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพพื้นที่ของทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง (Vink, 1975)

1.5.4 การวางแผนการใช้ที่ดิน

“การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน” หมายความว่า การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพของดิน และสอดคล้องกับประเภทของที่ดินที่ได้จำแนกไว้

“การวางแผนการใช้ที่ดิน” หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร เป็นการกำหนดทิศทางของการลงทุน แนวทางการพัฒนาเทคโนโลยี เป็นการเปลี่ยนแปลงของหน่วยงานต่างๆ ให้ดำเนินการอยู่ในภาพรวมเดียวกัน และเป็นการเพิ่มศักยภาพทั้งในปัจจุบันและในอนาคตเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ (NRC, 1975 และ ADB, 2012)

1.5.5 “เศรษฐกิจที่ดิน” หมายความว่า ภาวะความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับที่ดินทางด้านเศรษฐกิจ

1.5.6 “เกษตรกรรม” หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ และกิจกรรมอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

1.5.7 “การชะล้างพังทลายของดิน” หมายความว่า ปปรากฏการณ์ซึ่งที่ดินถูกชะล้างกัดเซาะพังทลายด้วยพลังงานที่เกิดจากน้ำ ลม หรือโดยเหตุอื่นใดให้เกิดการเสื่อมโทรม สูญเสียเนื้อดิน หรือความอุดมสมบูรณ์ของดิน

1.5.8 “การอนุรักษ์ดินและน้ำ” หมายความว่า การกระทำใดๆ ที่มุ่งให้เกิดการระวังป้องกันรักษาดินและที่ดิน ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม สูญเสีย รวมถึงการรักษา ปรับปรุง ความอุดมสมบูรณ์ของดิน และการรักษาน้ำในดินหรือบนผิวดินให้คงอยู่เพื่อรักษาคุณธรรมชาติให้เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดินในการเกษตรกรรม

1.6 คำสำคัญ

“ดินดี น้ำดี พืชอุดมสมบูรณ์”

บทที่ 2

ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลวังปลาป้อมอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู ระยะทางจากอำเภอनावัง 16 กิโลเมตร ระยะทางจากจังหวัดหนองบัวลำภู 59 กิโลเมตร เนื้อที่ทั้งหมด 55.10 ตารางกิโลเมตร หรือ 34,436 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดกับพื้นที่ตำบลต่าง ๆ ดังนี้ มีอาณาเขตติดต่อดังรูปที่ 2-1

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลนาด้วง อำเภอनावัง จังหวัดเลย

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลผาอินทร์แปลง อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลนาแก อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลท่าสวรรค์ อำเภอनावัง จังหวัดเลย

(แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2566–2570) องค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม)

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลวังปลาป้อม อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านวังปลาป้อม

หมู่ที่ 2 บ้านโคกเจริญ

หมู่ที่ 3 บ้านวังปลาป้อม

หมู่ที่ 4 บ้านโคกสะอาด

หมู่ที่ 5 บ้านโคกหนองบัว

หมู่ที่ 6 บ้านหนองหัวช้าง

หมู่ที่ 7 บ้านกุดตุ้ม

หมู่ที่ 8 บ้านโคกสว่าง

(แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2566–2570) องค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม)

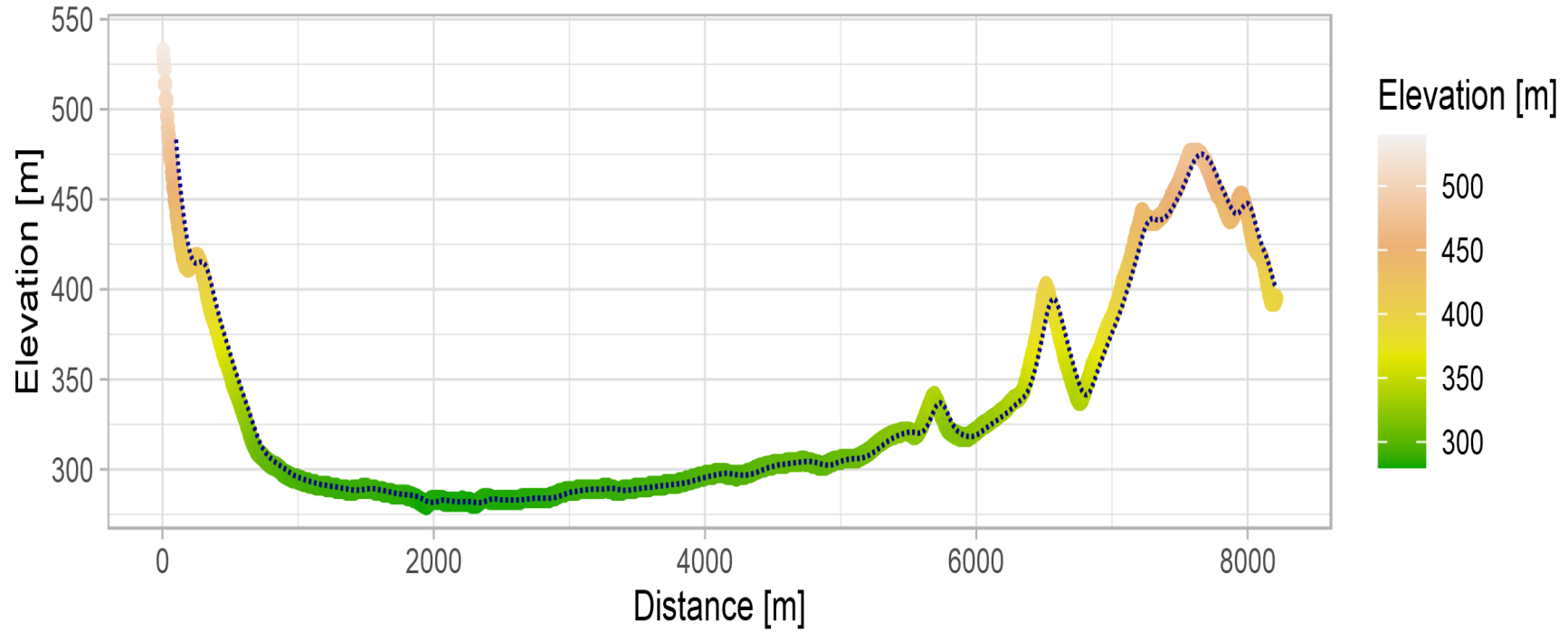
2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศขององค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม ประกอบด้วยที่ลุ่มและลาดชัน โดยตั้งอยู่ในเขตที่ราบเชิงเขา ล้อมรอบด้วยภูเขาซึ่งเป็นภูเขาในยุคหินใหม่ ทางภาคตะวันออกของตำบล เป็นพื้นที่ลาดชัน จุดสูงสุดของตำบลอยู่ที่ระดับ 542 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง

(รูปที่ 2-2 และรูปที่ 2-3)

รูปที่ 2-3 ภูมิประเทศ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

2.4 สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศจังหวัดหนองบัวลำภู มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 สภาพอากาศทั่วไป

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 6 ปี (ช่วงปี พ.ศ. 2558 -2563) ณ สถานีตรวจวัดอากาศจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้รับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนเข้าปกคลุมประเทศไทย ในช่วงฤดูหนาว ทำให้มีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไป และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งพัดพามวลอากาศชื้นจากทะเล และมหาสมุทรเข้าปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน ทำให้มีฝนตกชุกทั่วไป

2.4.2 ฤดูกาล

ฤดูกาลของจังหวัดหนองบัวลำภู พิจารณาตามลักษณะลมฟ้าอากาศของประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู ดังนี้

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม มีอากาศร้อนอบอ้าวทั่วไป โดยเฉพาะในเดือนเมษายนเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวมากที่สุดในรอบปี

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นระยะที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งพัดพามวลอากาศชื้นจากทะเล และมหาสมุทรเข้าปกคลุมประเทศไทย อากาศจะชุ่มชื้นและมีฝนตกชุกทั่วไป

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนเข้าปกคลุมประเทศไทย อากาศโดยทั่วไปจะหนาวเย็นและแห้งแล้ง เดือนที่มีอากาศหนาวที่สุด คือ เดือนธันวาคม

2.4.3 อุณหภูมิ

อุณหภูมิ เฉลี่ยตลอดปี 27.0 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยตลอดปี 33.2 องศาเซลเซียส โดยพบอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน คือ 36.9 องศาเซลเซียส และพบอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยตลอดปี 22.4 องศาเซลเซียส โดยพบอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคม คือ 17.8 องศาเซลเซียส

2.4.4 ฝน

ปริมาณน้ำฝน ปริมาณน้ำฝนรวมตลอดปี 1,290.4 มิลลิเมตร โดยในเดือนสิงหาคมมีปริมาณน้ำฝนมากที่สุด 229.9 มิลลิเมตร และเดือนธันวาคมมีปริมาณน้ำฝนน้อยที่สุด คือ 7.5 มิลลิเมตร (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2563)

2.4.5 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร

การวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืชตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ โดยใช้ข้อมูลปริมาณน้ำฝนรายเดือนเฉลี่ย และค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (Evapotranspiration : ETo) ของพืชรายเดือนเฉลี่ย ซึ่งคำนวณโดยใช้โปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith จากนั้นพิจารณาจากระยะเวลาช่วงที่เส้นน้ำฝนอยู่เหนือเส้น 0.5 ETo เป็นหลัก เพื่อหาช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมในการปลูกพืช ตำบลวังปลาป้อม อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

1) ช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมในการเพาะปลูก อยู่ในช่วงต้นเดือนกุมภาพันธ์ถึงปลายเดือนพฤษภาคม และหลังจากหมดฤดูฝนประมาณหนึ่งเดือน ในดินยังคงมีความชื้นเหลืออยู่เพียงพอสำหรับปลูกพืชไร่ พืชหลังนา หรือพืชผักอายุสั้นได้

2) ช่วงน้ำมากเกินพอ อยู่ในช่วงปลายเดือนเมษายนถึงกลางเดือนพฤษภาคม เป็นช่วงที่มีปริมาณน้ำฝนมาก โดยเฉพาะบริเวณที่ลุ่มหรือบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ อาจเกิดน้ำท่วมซึ่งส่งผลเสียหายกับผลผลิตได้

3) ช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก หรือช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้ง มีปริมาณน้ำฝน และการกระจายตัวของฝนน้อย ไม่เพียงพอต่อการเจริญเติบโตของพืชจะอยู่ในช่วงกลางเดือนธันวาคมถึงปลายเดือนมกราคมของปีถัดไป ในช่วงเวลาดังกล่าวหากได้รับน้ำชลประทานช่วยก็จะสามารถปลูกพืชได้ และควรจัดหาแหล่งน้ำสำรองสำหรับปลูกพืชในฤดูแล้ง

(ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-4 ถึง รูปที่ 2-5)

ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2558-2563

เดือน	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	น้ำฝนที่ใช้ประโยชน์ (มม.)*	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	อุณหภูมิสูงสุด (°ซ.)	อุณหภูมิต่ำสุด (°ซ.)	อุณหภูมิเฉลี่ย (°ซ.)	ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ (มม.)*
ม.ค.	8.5	8.4	2.8	30.7	17.8	23.7	67.0	107.4
ก.พ.	53.2	48.7	3.0	32.5	18.3	25.0	62.0	117.8
มี.ค.	35.5	33.5	4.8	35.7	22.2	28.3	63.0	148.9
เม.ย.	70.0	62.2	6.7	36.9	24.2	29.9	63.0	153.5
พ.ค.	187.2	131.1	16.0	36.1	25.1	29.4	74.0	141.6
มิ.ย.	169.3	123.4	15.5	34.4	25.1	28.8	79.0	123.6
ก.ค.	151.6	114.8	19.2	33.1	24.7	28.1	81.0	116.8
ส.ค.	229.9	145.3	20.8	32.3	24.5	27.5	84.0	112.3

แผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ก.ย.	203.3	137.2	17.2	32.8	24.2	27.6	84.0	109.3
ต.ค.	118.6	96.1	9.7	31.9	23.2	26.8	81.0	118.1
พ.ย.	55.8	50.8	2.4	31.6	20.9	25.7	74.0	106.2
ธ.ค.	7.5	7.4	2.0	30.2	18.0	23.5	69.0	102.5
รวม	1,290.4	958.9	120.1	-	-	-	-	1,458.4
เฉลี่ย	-	-	-	33.2	22.4	27.0	73.4	-

หมายเหตุ: * จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา (2563)

2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน สพข.5 กรมพัฒนาที่ดิน ประกอบด้วย ประเภทการใช้ที่ดินต่างๆ ดังนี้

- 1) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 976 ไร่ หรือร้อยละ 2.83 ของพื้นที่ตำบล
  - 2) พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 15,481 ไร่ หรือร้อยละ 44.95 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้
    - 2.1) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 4,706 ไร่ หรือร้อยละ 13.67 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ นาร้าง นาข้าว
    - 2.2) พืชไร่ มีเนื้อที่ 10,775 ไร่ หรือร้อยละ 31.27 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ไร่ร้าง พืชไร่ผสมข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย ยางพารา
    - 2.3) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 6,925 ไร่ หรือร้อยละ 20.11 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ไม้ยืนต้นผสมยางพารา ปาล์มน้ำมัน ยูคาลิปตัส สัก มะขาม
    - 2.4) ไม้ผล มีเนื้อที่ 411 ไร่ หรือร้อยละ 1.19 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ไม้ผลผสม มะม่วง มะขาม ลำไย กระท้อน
    - 2.5) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 11 ไร่ หรือร้อยละ 0.03 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา
  - 3) พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 10,008 ไร่ หรือร้อยละ 29.06 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู ป่าผลัดใบสมบูรณ์
  - 4) พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 470 ไร่ หรือร้อยละ 0.19 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำในไร่นา และคลองชลประทาน
  - 5) พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 154 ไร่ หรือร้อยละ 0.45 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย ทุ่งหญ้าสลับ ไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ
- (ตารางที่ 2-2 และรูปที่ 2-6)

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	976	2.83
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	754	2.19
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่างๆ	145	0.42
U405	ถนน	53	0.16
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	10	0.03

แผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

U602	รีสอร์ท โรงแรม เกสต์เฮาส์	14	0.04
A	พื้นที่เกษตรกรรม	15,481	44.95
A101	นาข้าว	4,679	13.59
A101+A202	นาข้าว+ข้าวโพด	27	0.08
A200	ไร่ร้าง	2	0.00

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A201	พืชผสม	14	0.04
A202	ข้าวโพด	4,085	11.86
A203	อ้อย	4,622	13.42
A204	มันสำปะหลัง	2,026	5.88
A204+A302	มันสำปะหลัง+ยาพารา	26	0.07
	ไม้ยืนต้น (A3)	6925	20.11
A301	ไม้ยืนต้นผสม	10	0.03
A302	ยางพารา	6542	19.00
A303	ปาล์มน้ำมัน	158	0.46
A303/A412	ปาล์มน้ำมัน+มะขาม	10	0.03
A304	ยูคาลิปตัส	198	0.57
A305	สัก	7	0.02
	ไม้ผล (A4)	411	1.19
A401	ไม้ผลผสม	97	0.28
A407	มะม่วง	4	0.01
A412	มะขาม	135	0.39
A413	ลำไย	171	0.50
A417	กระท้อน	4	0.01
F	พื้นที่ป่าไม้	10008	29.06
F200	ป่าผลัดใบรกรากพื้นที่ฟู	319	0.93
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	9,689	28.14
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	154	0.45

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 สภาพสังคมโดยทั่วไป

1) ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2563 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลวังปลาป้อม ประชากรทั้งสิ้น จำนวน 6,953 คน แยกเป็นชาย 3,470 คน หญิง 3,483 คน ความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 126 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือน 1,858 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 741 ครัวเรือน หรือร้อยละ 39.89 เป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,117 ครัวเรือน หรือร้อยละ 60.11 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 ถึง 2-4 และรูปที่ 2-7

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2564

หมู่ที่	หมู่บ้าน	ประชากร		รวม (คน)	หลังคาเรือน
		ชาย (คน)	หญิง (คน)		
๑	บ้านวังปลาป้อม	๓๘๗	๔๑๘	๘๐๕	๒๓๕
๒	บ้านโคกเจริญ	๓๖๗	๓๖๑	๗๒๘	๑๘๕
๓	บ้านวังปลาป้อม	๔๕๑	๓๙๑	๘๔๒	๒๗๔
๔	บ้านโคกสะอาด	๔๘๐	๕๕๖	๑,๐๓๖	๒๙๖
๕	บ้านโคกหนองบัว	๓๒๓	๒๘๘	๖๑๑	๑๘๓
๖	บ้านหนองหัวช้าง	๗๙๙	๘๓๒	๑,๖๓๑	๓๘๙
๗	บ้านกุดคู	๓๗๑	๓๕๗	๗๒๘	๑๖๐
๘	บ้านโคกสว่าง	๒๙๒	๒๘๐	๕๗๒	๑๓๖
	รวม	๓,๔๗๐	๓,๔๘๓	๖,๙๕๓	๑,๘๕๘

ที่มา : สำนักทะเบียนอำเภอ ณ เดือนพฤษภาคม (2564)

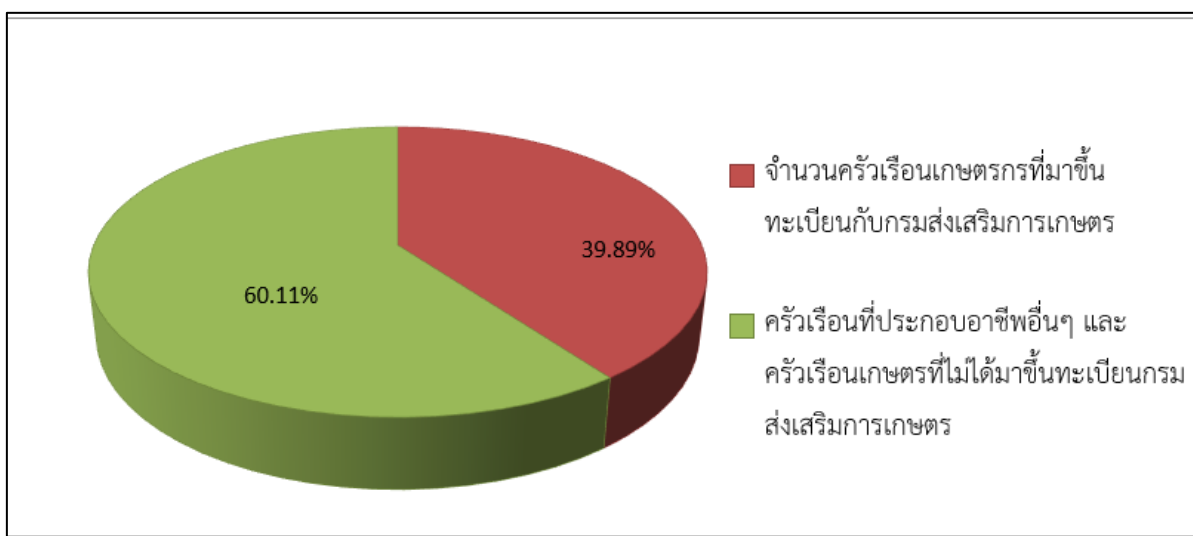

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตรกร ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง
จังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2564

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	1,858	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	741	39.89
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	1,117	60.11

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2563)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2564)

รูปที่ 2-7 สัดส่วนครัวเรือนเกษตรกร ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

2) สภาพทั่วไป

จากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านหรือชุมชน ปี 2564 สภาพทั่วไปของตำบลวังปลาป้อม ได้แก่ แหล่งน้ำ โครงสร้างพื้นฐาน การประกอบอาชีพ สถานที่สำคัญ การคมนาคมขนส่ง ตำบลวังปลาป้อม มีถนนสายหลัก คือ ถนนสาย นาวัง – นาดัง เป็นเส้นทางหลักในการคมนาคมขนส่งการจราจร มีผู้ช่วยดยานพาหนะทางบก คือ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ ในเส้นทางหลัก ถนนในซอยตำบลวังปลาป้อม มีถนนลาดยางแอสฟัลท์ ถนนคอนกรีตเสริมเหล็กและถนนลูกรัง

3) แหล่งน้ำใช้ในครัวเรือนและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ตำบลวังปลาป้อม มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ได้แก่ ห้วยดินดอก ห้วยป่าไร่ ห้วยพะเนียงแรง ห้วยพะเนียง โดยมีน้ำพอเพียงในช่วงฤดูฝนเท่านั้น ซึ่งสามารถนำน้ำไปใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรมได้ แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตตำบลวังปลาป้อม มีระบบชลประทานคิดเป็นเนื้อที่ 9,215 ไร่ ได้แก่ ฝายห้วยพะเนียง นอกจากนี้ยังมีบ่อน้ำตื้น และบ่อบาดาล ซึ่งใช้ประโยชน์ทางด้านอุปโภคบริโภคเป็นหลัก

4) สถาบันการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน 3 แห่ง การศึกษานอกระบบ(กศน.ประจำตำบล) 1 แห่ง

5) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ 1 แห่ง หน่วยบริการแพทย์ฉุกเฉิน (OTOS) 1 แห่ง สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง มีวัดและสำนักสงฆ์ 11 แห่ง วิสาหกิจชุมชน 1 แห่ง

6) สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ในพื้นที่เทศบาลตำบลวังปลาป้อม มีแหล่งท่องเที่ยว คือ สถานที่ท่องเที่ยวแบบนวัตวิถีตำบลวังปลาป้อม ซึ่งตั้งอยู่ หมู่ที่ 7 บ้านกุดตุ้ม ตำบลวังปลาป้อม

ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2-5 สภาพสังคมในพื้นที่ของตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู
ปี 2564

สภาพสังคม	จำนวน (แห่ง)
แหล่งน้ำตามธรรมชาติ	
ห้วยดินดอก	1
ห้วยป่าไร่	1
ห้วยพะเนียงแรง	1
ห้วยพะเนียง	1
สถาบันการศึกษา	
โรงเรียนระดับประถมศึกษา	3
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	3
การศึกษานอกระบบ(กศน.ประจำตำบล)	1
โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะในหมู่บ้าน(แห่ง)	
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ	1
หน่วยบริการแพทย์ฉุกเฉิน (OTOS)	1
สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล	1
วัดและสำนักสงฆ์	11
วิสาหกิจชุมชน	1
สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ	
สถานที่ท่องเที่ยวแบบนวัตวิถีตำบลวังปลาป้อม	1

ที่มา: แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2566–2570) องค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม

7) หมอเดินอาสา กรมพัฒนาที่ดิน

หมอเดินอาสาในตำบลวังปลาป้อม มีจำนวน 9 ราย คือ

1. นายถวิล มะโฮงชัย หมอเดินอาสาระดับตำบล
2. น.ส.พวงผกา จันทะบับพาศรี หมอเดินอาสาระดับหมู่บ้าน
3. น.ส.จันทร์พิมพ์ กองคำ หมอเดินอาสาระดับหมู่บ้าน
4. นายเวช ว่างหอม หมอเดินอาสาระดับหมู่บ้าน
5. นายสุธรรม สีผาย หมอเดินอาสาระดับหมู่บ้าน
6. นายสมศักดิ์ เพียรราช หมอเดินอาสาระดับหมู่บ้าน
7. นางไพรวลัย โปรงจิต หมอเดินอาสาระดับหมู่บ้าน
8. นายสอ อบเขย หมอเดินอาสาระดับหมู่บ้าน
9. นายวิชิต ศักดิ์ขัว หมอเดินอาสาระดับหมู่บ้าน

(กรมพัฒนาที่ดิน, 2562)

8) การถือครองที่ดิน

ปี 2564 ประชากรตำบลวังปลาป้อมจำนวน 6,953 คน 1,858 ครัวเรือน ถือครองที่ดินเฉลี่ยคนละ 20.19 ไร่

9) ลักษณะทางเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลวังปลาป้อม ส่วนใหญ่ชาวบ้านมีอาชีพหลักคือ ทำการเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ปลูกข้าว ทำไร่อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง ทำสวนยางพารา อาชีพรองคือ การเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ เลี้ยงโค เลี้ยงสุกร เลี้ยงปลา หรือทำการค้าขาย และมีอาชีพเสริม เช่น การทอผ้า การจักสาน การแปรรูปอาหาร ประชากรมีการเคลื่อนย้ายแรงงานออกนอกพื้นที่หลังฤดูเก็บเกี่ยวเพื่อทำงานหารายได้ในต่างจังหวัด

9.1) การประกอบอาชีพ

ตำบลวังปลาป้อม เป็นพื้นที่เหมาะทำการเกษตร ประชากรส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ทำ และมีการอาชีพเสริม เช่น การทอผ้า การจักสาน การแปรรูปอาหาร ประชากรมีการเคลื่อนย้ายแรงงานออกนอกพื้นที่หลังฤดูเก็บเกี่ยวเพื่อทำงานหารายได้ในต่างจังหวัด

9.1.1) อาชีพทำเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ปลูกข้าว ทำไร่อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง ทำสวนยางพารา รองลงมาได้แก่ อาชีพการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โค สุกร ปลา

9.1.2) ด้านอุตสาหกรรม ตำบลวังปลาป้อมมีอุตสาหกรรมครัวเรือน เช่น กลุ่มรัฐวิสาหกิจชุมชนเสื่อม่อฮ่อม

9.2) ด้านแรงงาน

ราษฎรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80 ประกอบอาชีพทำการเกษตรกรรมได้แก่ ทำนาปลูกข้าว ทำไร่อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง ทำสวนยางพารา ที่เหลือประกอบอาชีพส่วนตัวและรับจ้าง

9.3) ด้านแหล่งน้ำทางการเกษตร

- แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ได้แก่ ห้วยดินดอกร ห้วยป่าไร่ ห้วยพะเนียงแรง ห้วยพะเนียง โดยมีน้ำพอเพียงในช่วงฤดูฝนเท่านั้น ซึ่งสามารถนำมาไปใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรมได้

- แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตตำบลวังปลาป้อม มีระบบชลประทานคิดเป็นเนื้อที่ 9,215 ไร่ ได้แก่ ฝ่ายห้วยพะเนียง นอกจากนี้ยังมีบ่อน้ำตื้น และบ่อบาดาล ซึ่งใช้ประโยชน์ทางด้านอุปโภคบริโภคเป็นหลัก

9.4) ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2562 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 236,391.27 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 125,719.77 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 187,918.31 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 99,940.44 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 48,472.96 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 25,779.33 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-6 และรูปที่ 2-8

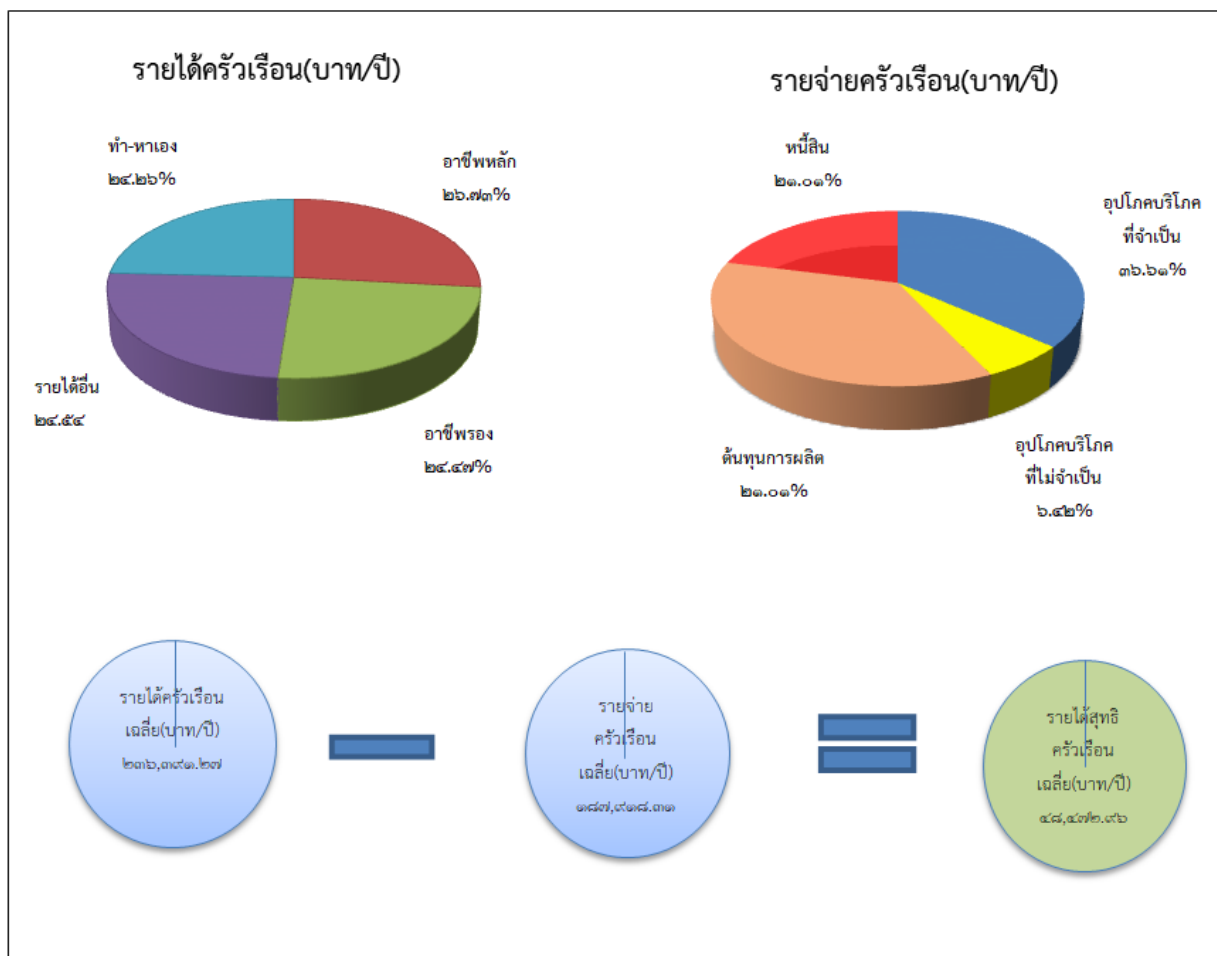
(กรมการพัฒนาชุมชน, 2562)

ตารางที่ 2-6 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2562

พื้นที่	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้บุคคลเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายบุคคลเฉลี่ย (บาท/ปี)
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง				
ตำบลวังปลาป้อม	63,178.44	57,851.25	58,012.57	57,349.01	236,391.27	125,719.77	187,918.31	99,940.44
หมู่ที่ 1 บ้านวังปลาป้อม	82,525.18	81,114.95	81,222.63	79,231.86	324,094.63	129,179.23	241,194.77	96,136.59
หมู่ที่ 2 บ้านโคกเจริญ	22,830.88	23,404.41	22,977.94	35,588.24	104,801.47	70,559.41	56,029.56	37,722.87
หมู่ที่ 3 บ้านวังปลาป้อม	66,718.58	58,903.63	60,166.17	56,772.07	242,560.45	242,560.45	208,089.72	208,089.72
หมู่ที่ 4 บ้านโคกสะอาด	85,330.42	81,830.48	81,974.63	73,429.40	322,564.93	132,274.83	270,593.36	110,962.74
หมู่ที่ 5 บ้านโคกหนองบัว	23,975.61	24,043.90	25,707.32	36,162.60	109,889.43	62,866.98	53,431.71	30,567.91
หมู่ที่ 6 บ้านหนองหัวช้าง	66,217.75	50,711.40	52,236.05	48,792.96	217,958.16	161,652.30	205,792.86	152,629.71
หมู่ที่ 7 บ้านกุดตุ้ม	92,916.03	83,495.76	83,203.81	71,921.57	331,537.16	127,660.86	272,850.36	105,063.07
หมู่ที่ 8 บ้านโคกสะอาด	28,571.43	34,795.92	29,071.43	43,346.94	135,785.71	62,768.87	56,728.57	26,223.58

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2562)

รูปที่ 2-8 รายได้-รายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ย ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

บทที่ 3

ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู คือ 1) ทรัพยากรป่าไม้ 2) ทรัพยากรน้ำ และ 3) ทรัพยากรดิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

1) เขตป่าไม้ในพื้นที่ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภูแบ่งออกได้เป็น 2 เขตมีเนื้อที่ทั้งหมด 34,436 ไร่คือ

- เขตพื้นที่ป่าไม้ จำนวน 13,723 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 39.85 เปอร์เซ็นต์
- นอกเขตพื้นที่ป่าไม้ จำนวน 20,712 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 60.15 เปอร์เซ็นต์

ดังรายละเอียดในรูปที่ 3-1

2) ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528)

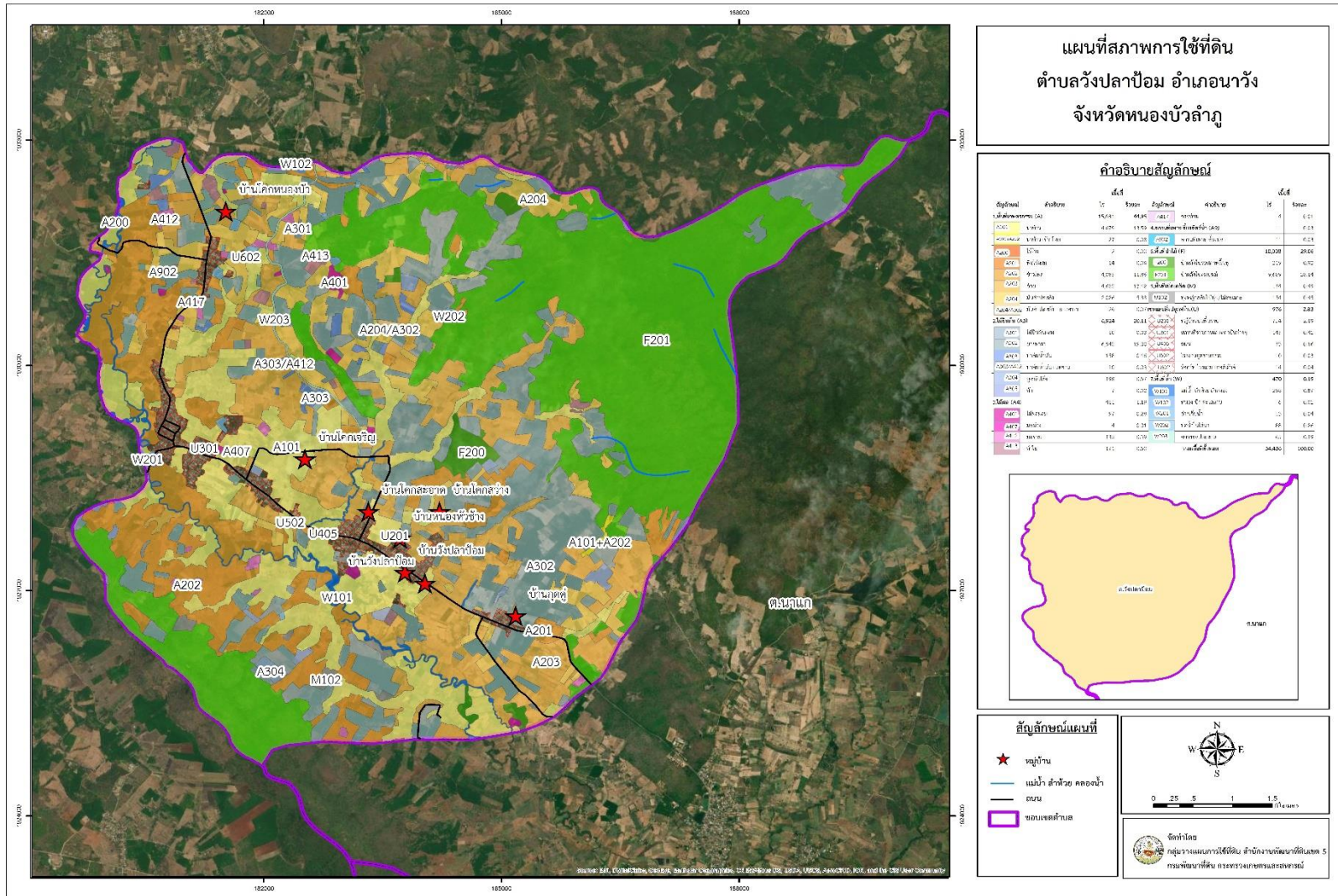
- ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 1 เนื้อที่ 3165 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.19
- ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 2 เนื้อที่ 3085 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.96
- ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 3 เนื้อที่ 3468 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 10.07
- ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 4 เนื้อที่ 17628 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 51.19
- ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 5 เนื้อที่ 7090 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 20.59

ดังรายละเอียดในรูปที่ 3-2

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้น คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

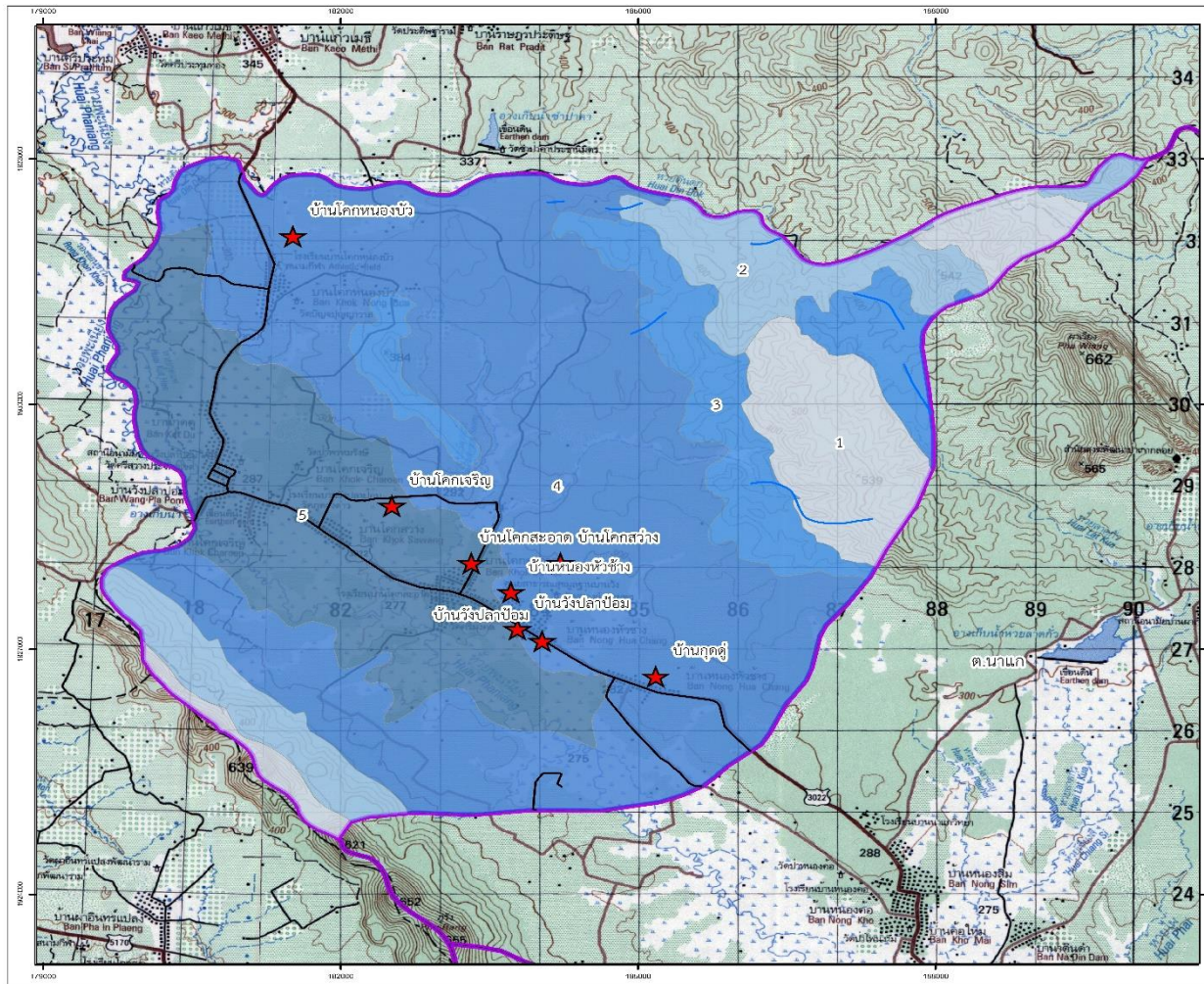
แผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

รูปที่ 3-1 การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

แผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

แผนที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

คำอธิบายสัญลักษณ์

สัญลักษณ์	คำอธิบาย	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
1	ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 1	3,165	9.19
2	ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 2	3,085	8.96
3	ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 3	3,468	10.07
4	ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 4	17,628	51.19
5	ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 5	7,090	20.59
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		34,436	100.00

สัญลักษณ์แผนที่

- ★ หมู่บ้าน
- แม่น้ำ ลำห้วย คลองน้ำ
- ถนน
- ขอบเขตตำบล

จัดทำโดย
กรมวางแผนการใช้ที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

รูปที่ 3-2 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

3.2 ทรัพยากรน้ำ

1. แหล่งน้ำตามธรรมชาติและที่มีการพัฒนา

- แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรส่วนใหญ่เกษตรกรใช้น้ำฝนตามธรรมชาติทำการเกษตร นอกจากนี้ใช้น้ำจากแหล่งน้ำดังต่อไปนี้

- ลำห้วยขนาดใหญ่	จำนวน	1 แห่ง
- ลำห้วยขนาดเล็ก	จำนวน	3 แห่ง

- แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

ตำบลวังปลาป้อมมีแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น คือ

- บ่อบาดาลโยก	จำนวน	7 แห่ง
- ประปาหมู่บ้าน	จำนวน	8 แห่ง
- ฝายห้วยพะเนียง	จำนวน	1 แห่ง

ตำบลวังปลาป้อมยังมีแหล่งน้ำของกรมพัฒนาที่ดิน เป็นสระน้ำประจำไร่นานอกเขตชลประทานขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร จำนวน 27 บ่อ ดังนี้

บึงบประมาณ 2560 จำนวน 20 บ่อ

บึงบประมาณ 2562 จำนวน 7 บ่อ

2. น้ำใต้ดิน

2.1 แหล่งน้ำใต้ดิน จากข้อมูลธรณีสารสนเทศของกรมทรัพยากรธรณี (2556) นำมาวิเคราะห์ชั้นน้ำที่พบในตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง รายละเอียดดังนี้

-ชั้นหินอุ้มน้ำอายุคาร์บอนิเฟอรัส ประกอบด้วยหินทราย หินเชิร์ต หินปูน หินควอร์ตไซต์ที่มีหินดินดานแทรกสลับและมีสายแร่ควอตซ์ตัดผ่านชั้นหินจะแสดงลักษณะคดโค้งและถูกรอยเลื่อนตัดผ่านทำให้ชั้นหินมีมุมเอียงเทค่อนข้างชัน พบทั่วไปในกลุ่ม ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 29,904 ไร่

-ชั้นหินอุ้มน้ำหินคาร์บอนเตอายุเพอร์เมียน ประกอบด้วยหินดินดาน หินทราย และหินฟิลลิติคเซล ชั้นหินให้น้ำกลุ่มนี้เป็นตะกอนเศษหินทั้งหมด ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 4,532 ไร่

2.2 คุณภาพน้ำใต้ดินและศักยภาพพัฒนาน้ำใต้ดิน

ในการศึกษาคุณภาพน้ำใต้ดินของตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู พิจารณาจากอัตราการให้น้ำ (Yield) และปริมาณของแข็งที่ละลายเจือปนอยู่ในน้ำซึ่งมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า (Tds) เพื่อหาเนื้อที่ที่ควรส่งเสริมให้มีการจัดการน้ำและการพัฒนาน้ำใต้ดินให้เป็นพื้นที่ที่

เหมาะสมต่อการทำการเกษตรและการอุปโภคบริโภค ได้ดำเนินการสำรวจและตรวจพบว่ามีพื้นที่ที่มีอัตราการให้น้ำในช่วง <2 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง มีเนื้อที่มากที่สุดจำนวน 18,754 ไร่หรือร้อยละ 54.46 ของเนื้อที่ตำบล และพบว่าพื้นที่ดังกล่าวมีปริมาณของแข็งที่ละลายเจือปนอยู่ในน้ำซึ่งมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า <500 มิลลิกรัมต่อลิตร สามารถนำมาใช้เพื่ออุปโภคได้ ดังรายละเอียดตารางที่ 3-1 และรูปที่ 3-4

ในปัจจุบันตำบลวังปลาป้อม มีบ่อบาดาลกระจายอยู่จำนวน 7 บ่อ ดังรายละเอียดในรูป 3-5

ตารางที่ 3-1 อัตราการให้น้ำของชั้นหินอุ้มน้ำ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

อัตราการให้น้ำ (ลบ.ม./ชม.)	ปริมาณของแข็ง ที่ละลายเจือปนอยู่ในน้ำ	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
Yield<2	<500	18,754	54.46
Yield 2-10	<500	15,304	44.44
Yield 10 - 20	<500	372	1.08
Yield > 20	<500	6	0.02
ผลรวมทั้งหมด		34,436	100.00

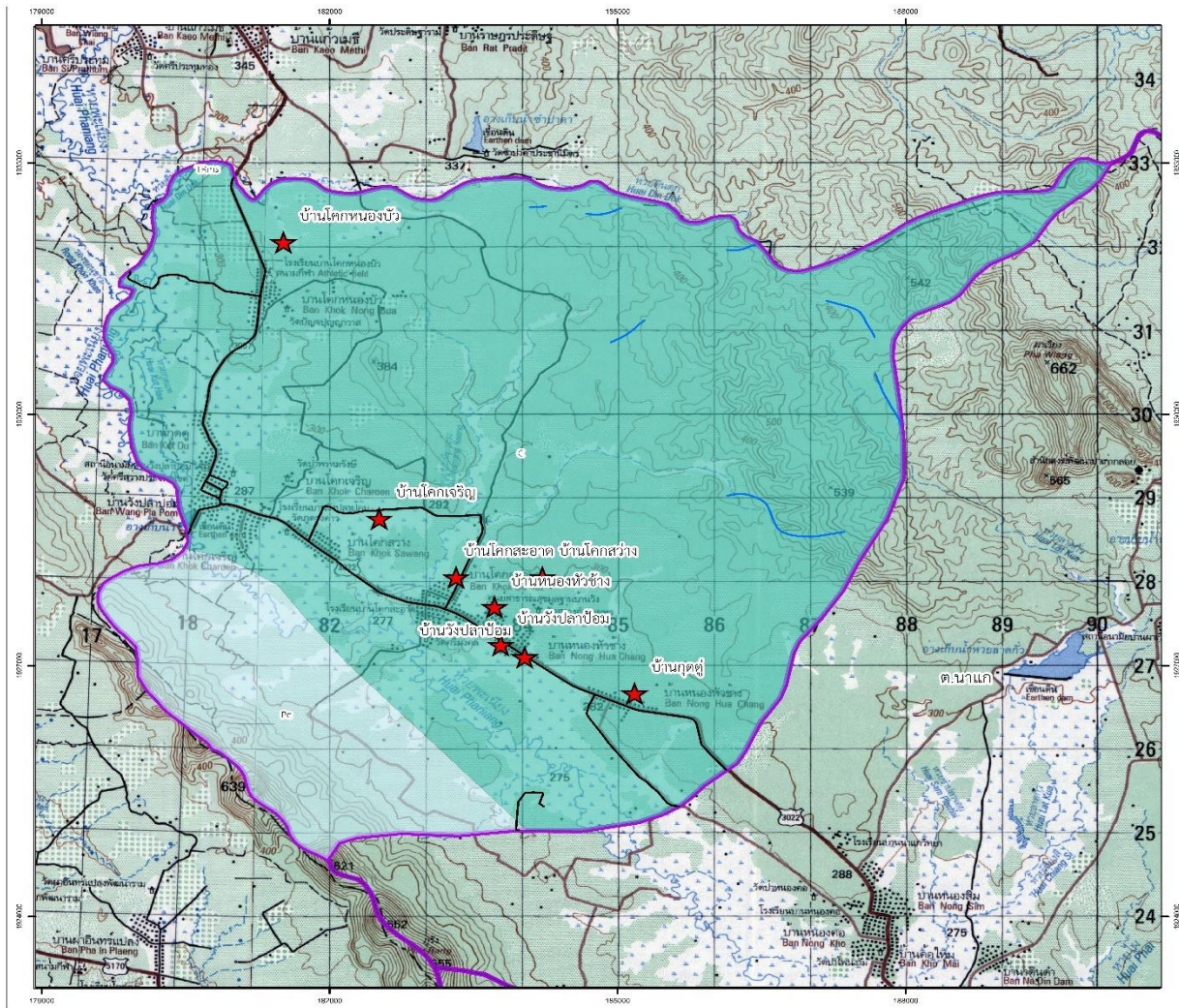
หมายเหตุ : Yield คืออัตราการให้น้ำ มีหน่วยเป็นลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง

Tds (Total dissolved solid) คือปริมาณของแข็งที่ละลายเจือปนอยู่ในน้ำซึ่งมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า มีหน่วยเป็นมิลลิกรัมต่อลิตร

ที่มา : กรมทรัพยากรน้ำบาดาล 2558

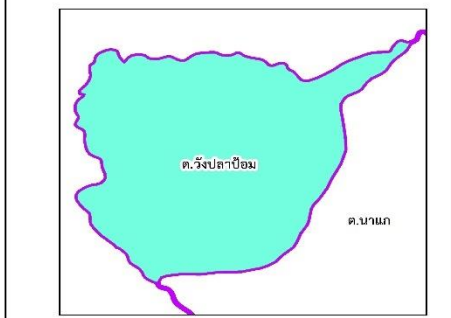
แผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

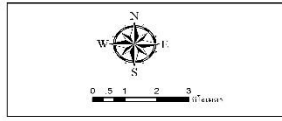
แผนที่อุทกธรณีวิทยา ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

คำอธิบายสัญลักษณ์

สัญลักษณ์	คำอธิบาย	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
C	ชั้นหินอุ้มน้ำขนาดคาร์บอนิเฟอรัส	29,904	86.84
nc	ชั้นหินอุ้มน้ำที่คาร์บอนิเฟอรัส	4,537	13.16
Trns	ชั้นหินอุ้มน้ำที่คาร์บอนิเฟอรัส	0	0.00
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		34,436	100.00

- ### สัญลักษณ์แผนที่
- ★ หมู่บ้าน
  - แม่น้ำ ลำห้วย คลองน้ำ
  - ถนน
  - ขอบเขตตำบล

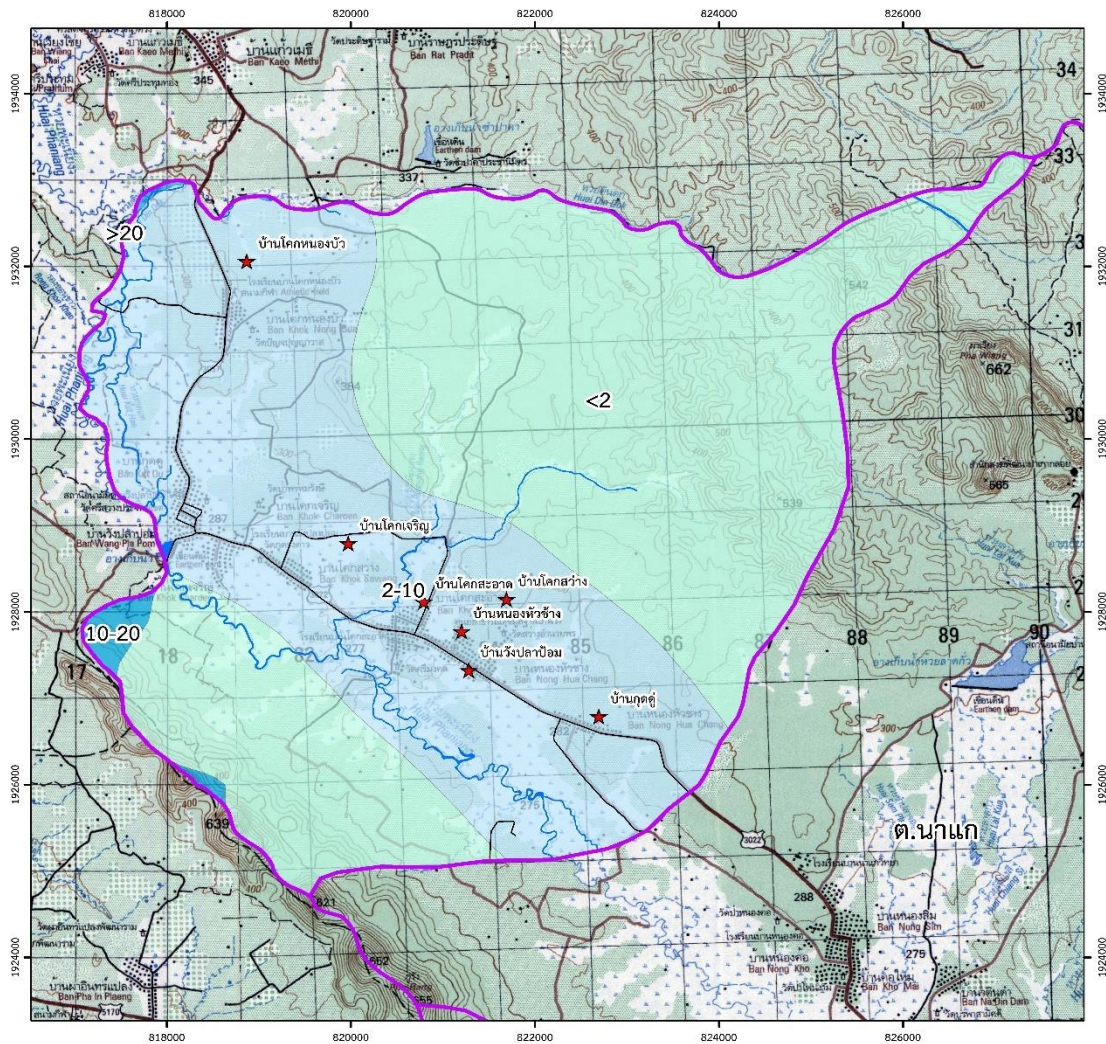

จัดทำโดย
กรมวางแผนการใช้ที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

รูปที่ 3-3 อุทกธรณีวิทยาแสดงศักยภาพน้ำบาดาลและชนิดชั้นหินให้น้ำ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

แผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

แผนที่อัตราการให้น้ำของชั้นหินอุ้มน้ำ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ค่าอธิบายสัญลักษณ์

สัญลักษณ์	คำอธิบาย	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
<2	Yield <2, Tds <500	18,754	54.46
2-10	Yield 2-10, Tds <500	15,304	44.44
10-20	Yield 10-20, Tds <500	372	1.08
>20	Yield >20, Tds <500	6	0.02
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		34,436	100.00

สัญลักษณ์

- ★ หมู่บ้าน
- แม่น้ำ
- ถนน
- ขอบเขตตำบล

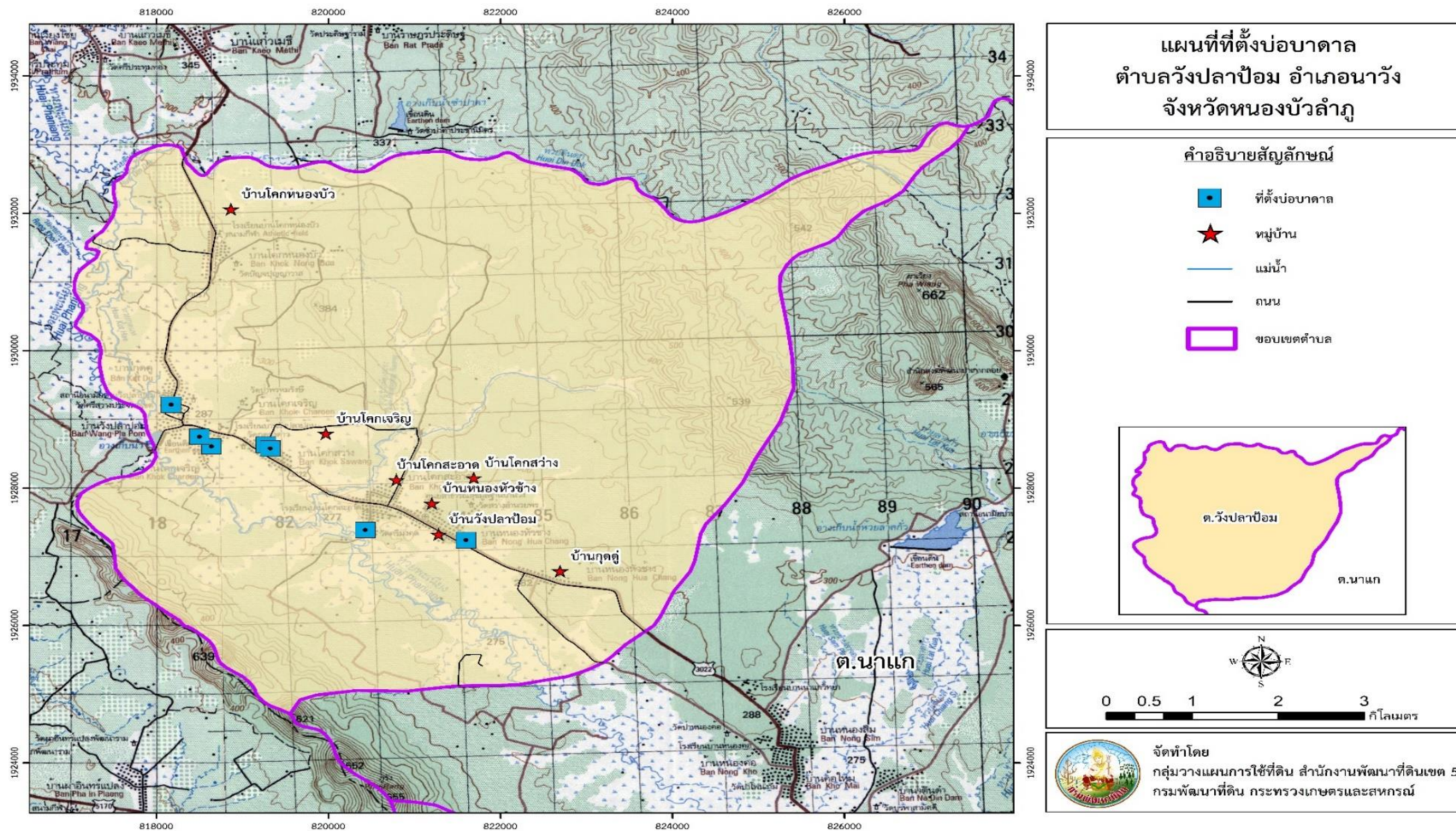
0 0.5 1 2 กิโลเมตร

จัดทำโดย
กรมวางแผนการใช้ที่ดิน สำนักบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ 5
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

รูปที่ 3-4 แผนที่อัตราการให้น้ำของชั้นหินอุ้มน้ำ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

แผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

รูปที่ 3-5 แผนที่บ่อบาดาล ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

3.3 ทรัพยากรดิน

3.3.1 สถานภาพทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบด้วย
ประเภทดินในพื้นที่ลุ่ม

1) ตะกอนน้ำพาเชิงซ้อน (AC) เป็นดินลึกถึงลึกมาก มีลักษณะการสลับชั้นของเนื้อดิน ดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินทรายปนดินร่วน สีน้ำตาลเข้มหรือสีน้ำตาลปนเทาเข้ม ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH 6.0-7.0) ดินล่างเป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วนเหนียวอาจพบกรวดท่อน้ำปะปนในชั้นดินล่าง สีน้ำตาล สีน้ำตาลปนเทา พบจุดประสีแดงสีแดงปนเหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงกลาง (pH 6.5-7.0)

- หน่วยแผนที่ดิน AC-pd,fl-sIA : ตะกอนน้ำพาเชิงซ้อนที่มีการระบายน้ำเร็วและเป็นดินร่วนละเอียด ความลาดชัน 0-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 149 ไร่ หรือร้อยละ 0.43 ของพื้นที่ตำบล

2) ชุดดินนาอ้อ (NaO) เป็นดินลึก ดินบน เนื้อดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว สีเทา เข้มหรือสีน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีน้ำตาลแกและสีแดงปนเหลือง ปฏิกริยาดิน เป็นกรดปานกลางถึงต่างปานกลาง (pH 6.0-7.0) ดินล่างเป็นดินเหนียว สีเทาเข้มและสีเทา มีจุดประสีน้ำตาล สีน้ำตาลปนเหลืองหรือสีน้ำตาลเข้ม ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงต่างปานกลาง (pH 6.0-8.0)

- หน่วยแผนที่ดิน NaO-cla : ชุดดินนาอ้อที่มีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 3,019 ไร่ หรือร้อยละ 0.43ของพื้นที่ตำบล

ประเภทดินในพื้นที่ดอน

1) ชุดดินเชียงคาน (Ch) เป็นดินตื้นหรือตื้นมากถึงชั้นลูกรังหนาแน่น ดินบน เป็นดินร่วนหรือดินร่วนปนดินเหนียวที่อาจปนลูกรัง สีน้ำตาลเข้มหรือสีน้ำตาลปนแดงเข้ม ปฏิกริยา เป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH 6.0-7.0) ดินล่างเป็นดินร่วนปนดินเหนียวหรือดินเหนียวปนลูกรังหนาแน่นมาก สีแดงหรือสีแดงปนเหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด(pH 4.5-5.5) อาจพบชั้นหินที่ผุพังสลายตัวในตอนล่างของหน้าตัดดิน ลูกรังสวนใหญ่เป็นเศษหินที่ถูกเคลือบด้วยสารประกอบออกไซด์ของเหล็ก (ลูกรังเทียม : pseudolaterite))

- หน่วยแผนที่ดิน Ch-gcLB ชุดดินเชียงคานที่มีดินร่วนเหนียวปนกรวด ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,203 ไร่ หรือร้อยละ 6.40 ของพื้นที่ตำบล

- หน่วยแผนที่ดิน Ch-gcLC ชุดดินเชียงคานที่มีดินร่วนเหนียวปนกรวด ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1 ไร่ หรือร้อยละ 0.00 ของพื้นที่ตำบล

2) ชุดดินกลางดง (Kld)) เป็นดินลึกมาก ดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียวหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง สีนํ้าตาลเข้มถึงสีน้ำตาลปนเทาเข้ม ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH6.0-7.0) ดินล่างเป็นดินเหนียวสีแดงปนเหลืองถึงสีแดง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดปานกลาง (pH5.0-6.0) ดินมีการระบายน้ำดี

- หน่วยแผนที่ดิน Kld-clB : ชุดดินกลางดงที่เป็นดินร่วนเหนียว ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 441 ไร่ หรือร้อยละ 1.28 ของพื้นที่ตำบล

3) ชุดดินลี (Li) เป็นดินตื้นหรือตื้นมากถึงชั้นเศษหินหนาแน่น บางบริเวณอาจพบชั้นหินพื้นในระดับตื้น ดินบนเป็นดินร่วน ดินร่วนปนทรายแป้งหรือดินร่วนปนดินเหนียวปนเศษหิน สีนํ้าตาลเข้มหรือสีน้ำตาลปนแดงเข้ม ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH 6.0-7.0) ดินล่างเป็นดินเหนียวปนเศษหินหนาแน่นมาก สีแดงหรือสีแดงปนเหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.5-6.5)

- หน่วยแผนที่ดิน Li-gclD : ชุดดินลีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียวปนกรวด ความลาดชัน 12-20 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 298 ไร่ หรือร้อยละ 0.87 ของพื้นที่ตำบล

4) ชุดดินมวกเหล็ก (Ml) เป็นดินตื้นถึงชั้นเศษหินหนาแน่นและ/หรือหินต้นกำเนิด ดินบนเป็นดินร่วนหรือดินร่วนปนทรายแป้ง สีนํ้าตาลปนเทาหรือนํ้าตาลเข้ม ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง ดินล่างมีสีน้ำตาลปนเหลือง นํ้าตาลหรือนํ้าตาลเข้ม เนื้อดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว หรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง หรือดินเหนียวที่มีเศษหินหรือกรวดปะปนมาก ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงกรดเล็กน้อย จะพบหินที่กำลังสลายตัวที่มีความลึกไม่เกิน 50 เซนติเมตร จากผิวดิน บางบริเวณอาจพบเศษหินลอยอยู่บนหน้าดิน ดินมีการระบายน้ำดี

- หน่วยแผนที่ดิน Ml-gclB : ชุดดินมวกเหล็กที่มีดินร่วนเหนียวปนกรวด ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 3,407 ไร่ หรือร้อยละ 9.89 ของพื้นที่ตำบล

- หน่วยแผนที่ดิน Ml-gclC : ชุดดินมวกเหล็กที่มีดินร่วนเหนียวปนกรวด ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 7,384 ไร่ หรือร้อยละ 21.44 ของพื้นที่ตำบล

5) ดินชุดวังสะพุง (Ws) เป็นดินลึกปานกลาง ดินบนเป็นดินร่วน ดินร่วนปนดินเหนียวหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง สีนํ้าตาลเข้มถึงสีน้ำตาลปนเทาเข้ม ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH6.0-7.0) ดินล่างตอนบนเป็นดินเหนียวสีแดงปนเหลืองถึงแดง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงกรดปานกลาง (pH5.5-6.0) ตอนล่างเป็นดินเหนียว มีเศษหินปะปนหนาแน่นและส่วนใหญ่พบชั้นหินพื้นภายในความลึก 100 เซนติเมตร สีนํ้าตาลปนแดงหรือนํ้าตาลปนเหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงกรดปานกลาง (pH5.5-7.0) ดินมีการระบายน้ำดี

- หน่วยแผนที่ดิน Ws-clB :ชุดดินวังสะพุงที่มีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,276 ไร่ หรือร้อยละ 6.61 ของพื้นที่ตำบล

- หน่วยแผนที่ดิน Ws-vd-clb : ชุดดินวังสะพุงที่เป็นดินลึกมาก เนื้อดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 1-35 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,006 ไร่ หรือร้อยละ 11.63 ของพื้นที่ตำบล

พื้นที่อื่นๆ

1) ดินบนพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน (zSC) มีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ สภาพพื้นที่สูงชันถึงสูงชันมากที่สุด มีเนื้อที่ 9,805 ไร่ หรือร้อยละ 28.47 ของพื้นที่ตำบล

2) พื้นที่ชุมชนและสิ่งก่อสร้าง (U) มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 976 ไร่ หรือร้อยละ 2.83 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย 2 หน่วยแผนที่ดิน คือ

3) พื้นที่แหล่งน้ำ (W) มีเนื้อที่ 470 ไร่ หรือร้อยละ 1.37 ของพื้นที่ตำบล ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-2 ถึง 3-3 และรูปที่ 3-6 ถึง 3-7

แผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ตารางที่ 3-2 หน่วยแผนที่ดิน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

หน่วย แผนที่ดิน	คำอธิบาย	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
AC-pd,fl-sIA	ตะกอนน้ำพาเชิงซ้อนดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินทรายปนดินร่วน ความลาดชัน 0-5 เปอร์เซ็นต์	149	0.43
Nao-clA	ชุดดินนาอ้อที่มีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์	3019	8.77
Ch-gclB	ชุดดินเชิงคานที่มีดินร่วนเหนียวปนกรวด ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์	2203	6.40
Ch-gclC	ชุดดินเชิงคานที่มีดินร่วนเหนียวปนกรวด ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์	1	0.00
Kld-clB	ชุดดินกลางดงที่เป็นดินร่วนเหนียว ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์	441	1.28
Li-gclD	ชุดดินลี้เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียวปนกรวด ความลาดชัน 12-20 เปอร์เซ็นต์	298	0.87
Ml-gclB	ชุดดินมวกเหล็กที่มีดินร่วนเหนียวปนกรวด ความลาดชัน 2 -5 เปอร์เซ็นต์	3407	9.89
Ml-gclC	ชุดดินมวกเหล็กที่มีดินร่วนเหนียวปนกรวด ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์	7384	21.44
Ws-clB	ชุดดินวังสะพุงที่มีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์	2276	6.61
Ws-vd-clB	ชุดดินวังสะพุงที่มีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์	4006	11.63
zSc	พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน	9805	28.47
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งก่อสร้าง	976	2.83
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	470	1.37
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		34,436	100.00

ที่มา: กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน (2562)

แผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

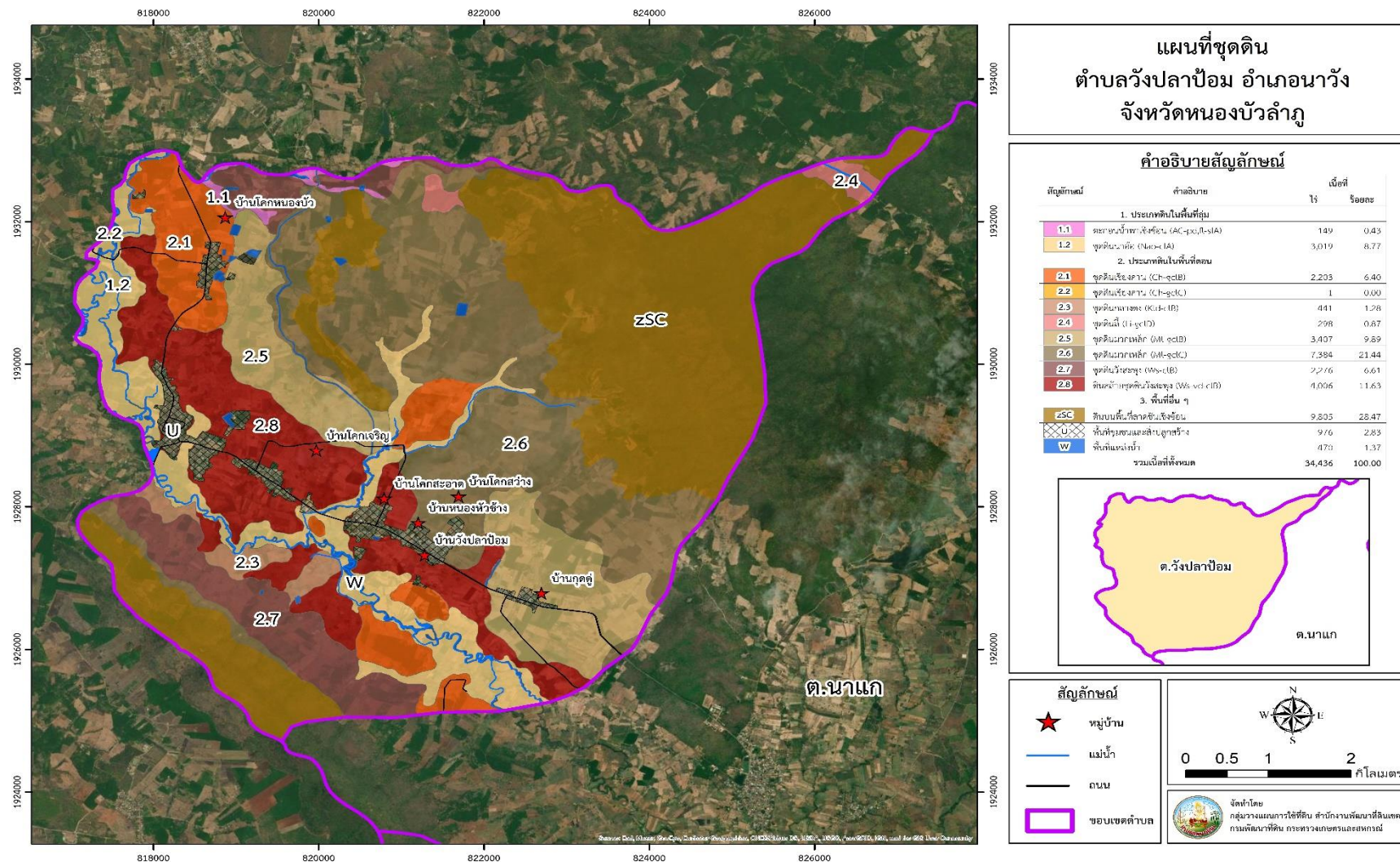
ตารางที่ 3-3 สมบัติดิน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

หน่วยแผนที่ดิน	ความ ลาดชัน (%)	การระบายน้ำ	CEC (meq/g)	BS (%)	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ฟอสฟอรัส ที่เป็นประโยชน์ (P ₂ O ₅)	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์ (K ₂ O)	ความอุดม สมบูรณ์ของ ดิน	เนื้อที่	
										ไร่	ร้อยละ
AC-pd,fl-sIA	0-5	ดีปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	25-50	ต่ำ				149	0.43
Nao-clA	0-2	ค่อนข้างเลว	สูง	สูง	25-50	ปานกลาง				3019	8.77
Ch-gclB	5-10	ดี	10-20	<35	25-50	ต่ำ				2203	6.40
Ch-gclC	2-5	ดี	10-20	<35	25-50	ต่ำ				1	0.00
Kld-clB	2-5	ดี	<10	<35	50-100	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	441	1.28
Li-gclD	12-20	ดี	10-20	<35	25-50	ต่ำ				298	0.87
Ml-gclB	2-5	ดี	ปานกลาง	ปานกลาง	25-50					3407	9.89
Ml-gclC	5-12	ดี	<10	35-75	50	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง	7,384	21.44
Ws-clB	2-5	ดี	>20	>75	50-100					2276	6.61
Ws-vd-clB	2-5									4006	11.63
zSc										9805	28.47
U										976	2.83
W										470	1.37
									รวมเนื้อที่ทั้งหมด	34,436	100.00

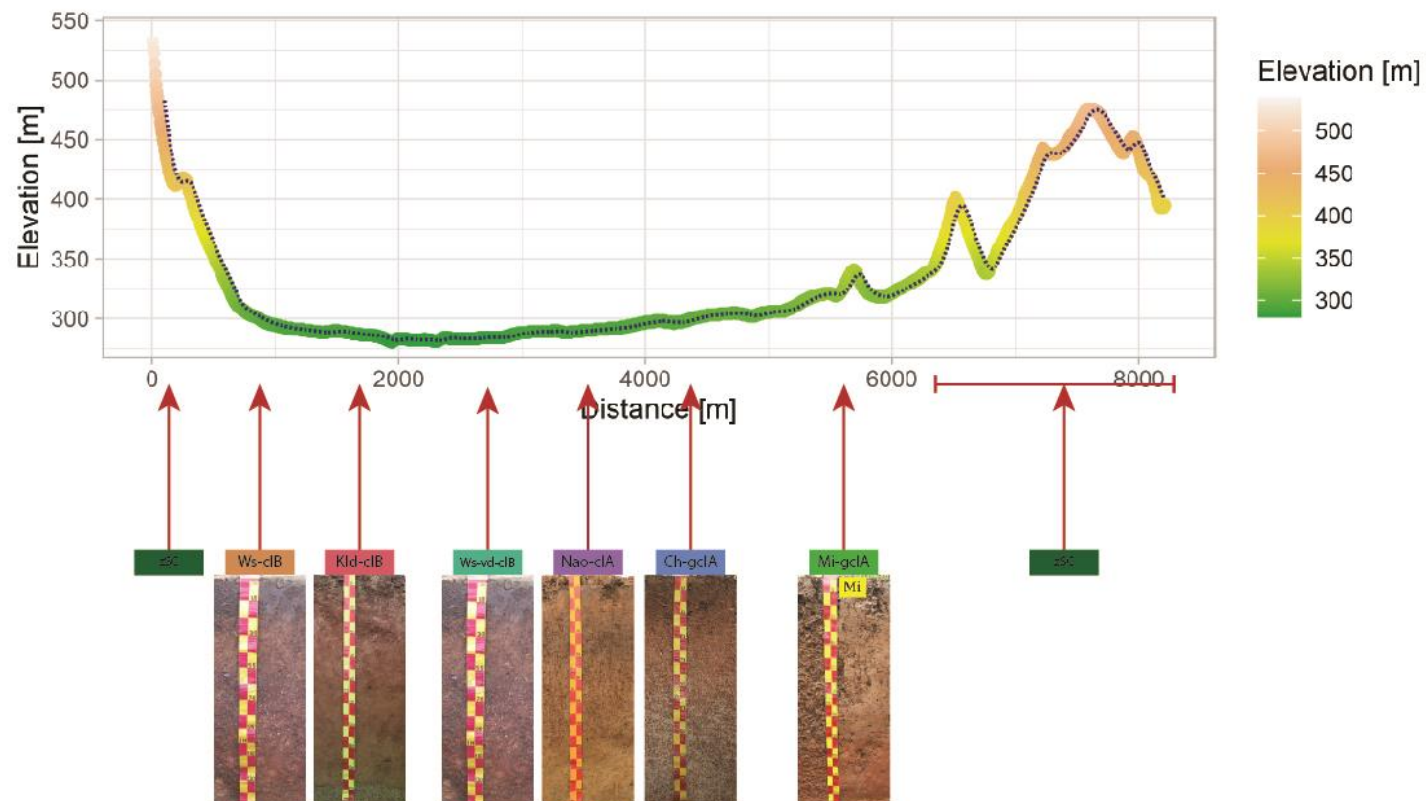
ที่มา: กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน (2562)

แผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

รูปที่ 3.6 แผนที่ชุดดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

รูปที่ 3-7 ภูมิประเทศและชุดดิน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

3.3.2 การชะล้างพังทลายของดิน

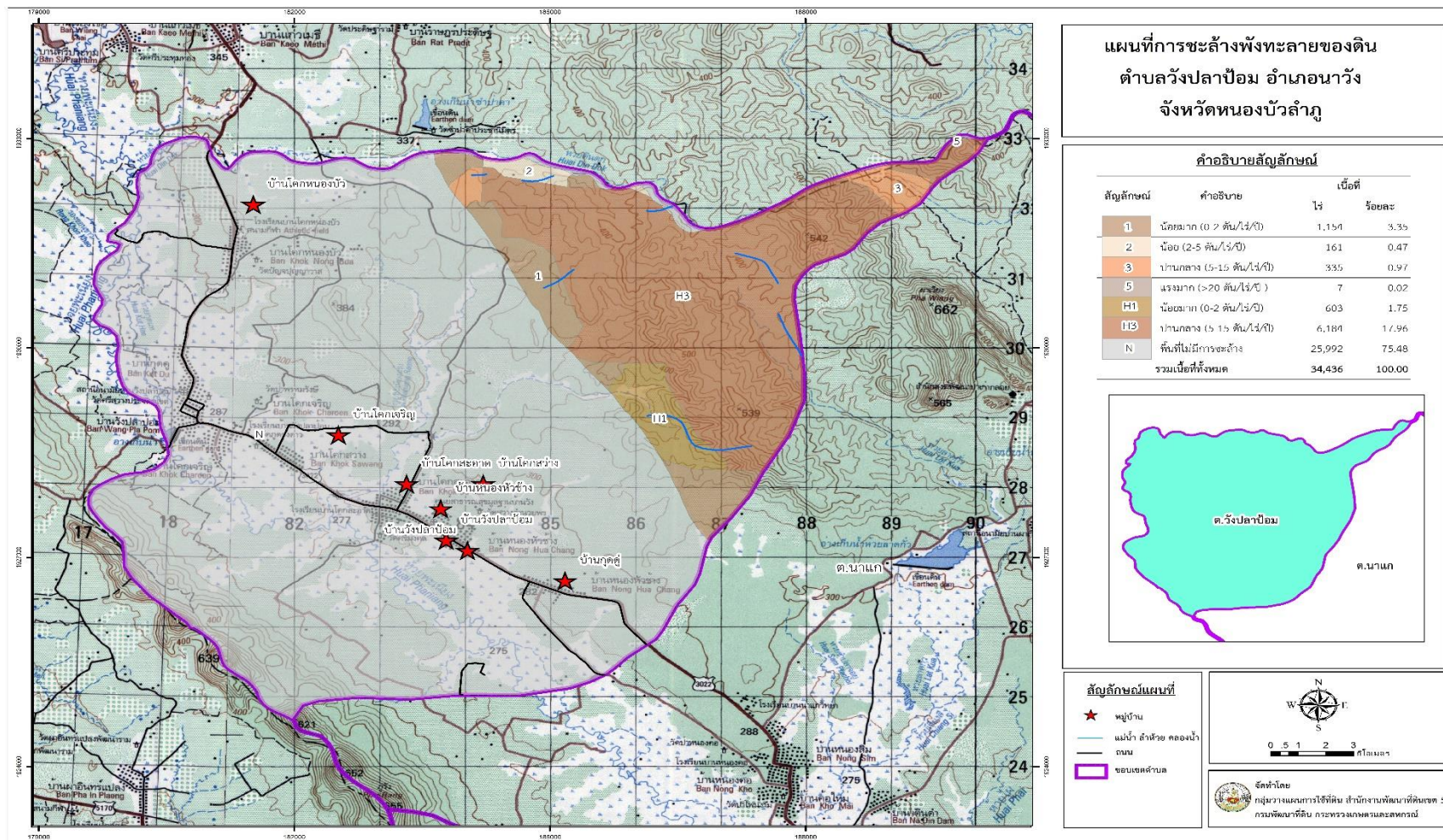
จากการประเมินการชะล้างพังทลายของดินโดยใช้สมการการสูญเสียดินสากล (Universal Soil Loss Equation; USLE) ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีการชะล้างพังทลายของดิน ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-4 และรูปที่ 3-8

ตารางที่ 3-4 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

การชะล้างพังทลายของดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
น้อยมาก (0-2 ตัน/ไร่/ปี)	1,154	3.35
น้อย (2-5 ตัน/ไร่/ปี)	161	0.47
ปานกลาง (5-15 ตัน/ไร่/ปี)	335	0.97
แรงมาก (>20 ตัน/ไร่/ปี)	7	0.02
น้อยมาก (0-2 ตัน/ไร่/ปี)	603	1.75
ปานกลาง (5-15 ตัน/ไร่/ปี)	6,184	17.96
พื้นที่ไม่มีการชะล้าง	25,992	75.48
รวม	34,436	100.00

แผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาบ่อ อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

รูปที่ 3-8 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลวังปลาบ่อ อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1. หลักการ

กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ

- 1) พื้นที่ (Area)
- 2) หน้าที่ขององค์กร หรือภารกิจ (Function)
- 3) ความร่วมมือ (Participation)

การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีสาระสำคัญที่จำเป็นในการจัดทำโครงการ เช่น

- 1) สภาพปัญหาของชุมชนหรือเกษตรกร
- 2) ความต้องการของชุมชน
- 3) โครงการที่จะแก้ไขปัญหาที่เป็นไปตามความต้องการของประชาชน
- 4) พื้นที่ที่จะดำเนินโครงการ

ทั้งนี้ ผู้ที่จำเป็นต้องเข้าร่วมกระบวนการ คือ เกษตรกรในพื้นที่ตำบล ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในกรณีของแผนการใช้ที่ดินตำบลนั้น การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจะมีสาระสำคัญของชุมชนในภาพรวม และเกษตรกรแต่ละราย เช่น

- 1) ปัญหาทรัพยากรดิน
- 2) ปัญหาการประกอบอาชีพ
- 3) ความต้องการของชุมชนหรือเกษตรกรแต่ละราย
- 4) แผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบัน

จากสาระสำคัญใน 4 ประการ ดังกล่าว แผนการใช้ที่ดินตำบลจะต้องจัดทำขึ้นโดยมี “กิจกรรมตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน หรือเกษตรกรแต่ละราย รวมทั้งตอบสนองต่อแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ตรงตามอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน และโดยความร่วมมือของส่วนราชการต่างๆ

4.2 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2564 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.2.1 ปัญหาหลักของตำบลวังปลาป้อม คือ

- 1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
- 2) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
- 3) ผลผลิตตกต่ำ

4.2.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และองค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม มีความต้องการ 3 ประการ คือ

- 1) แก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน
- 2) แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ
- 3) พยุงราคาสินค้าเกษตร

1) กรณีการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของดินนั้น การชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่มีรายละเอียดดังนี้

น้อยมาก	เนื้อที่ 1,154 ไร่ (3.35%)
น้อย	เนื้อที่ 161 ไร่ (0.47%)
ปานกลาง	เนื้อที่ 335 (0.97%)
แรงมาก	เนื้อที่ 7 ไร่ (0.02%)
น้อยมาก	เนื้อที่ 603 ไร่ (1.75%)
ปานกลาง	เนื้อที่ 6,184 ไร่ (17.96%)
พื้นที่ไม่มีการชะล้าง	เนื้อที่ 25,992 ไร่ (75.48%)

เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดินดังกล่าว มีความจำเป็นต้องจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ในส่วนของความอุดมสมบูรณ์ของดินนั้น จากการวิเคราะห์ดินในพื้นที่ตำบลวังปลาป้อมพบว่า

ปฏิกิริยาของดินส่วนใหญ่มีสภาพเป็นกรด ควรปรับสภาพให้เป็นกลางเพื่อให้เหมาะสมกับการเพาะปลูกพืช

ธาตุอาหารที่สำคัญ คือ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม ค่อนข้างต่ำ จำเป็นต้องมีการปรับปรุง

2) กรณีการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรที่ได้ดำเนินการในพื้นที่ตำบลวังปลาป้อม คือ บ่อน้ำในไร่นา ขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร

อนึ่ง บ่อน้ำในไร่นา มิได้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำมาทำนา แต่จะเป็นการเสริมในช่วงที่ขาดแคลนเท่านั้น จากการตรวจสอบบ่อน้ำในไร่นาที่มีอยู่ในปัจจุบัน มีจำนวน 27 บ่อ (ตารางที่ 4-1 และ

รูปที่ 4-1) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะลงในเขตการใช้ที่ดิน ซึ่งจะมีทั้งที่นาข้าวและที่ปลูกพืชไร่ พืชสวน อาจจะเป็นบ่อน้ำในไร่นาเพิ่มเติม หรือขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่

จากการร้องขอของเกษตรกรให้นำน้ำใต้ดินมาใช้ นั้น กรมพัฒนาที่ดินจะประสานกับส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยตรง คือ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล

การที่พื้นที่การเกษตรขาดความชื้นในดินเร็วกว่าปกติหลังฝนทิ้งช่วงนั้น สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่ง คือขาดอินทรีย์วัตถุในดินที่จะช่วยอุ้มน้ำไว้เพื่อการเติบโตของพืช

อย่างไรก็ตาม กรณีปัญหาการขาดแคลนนํ้านั้นได้มีข้อเสนอจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการดำเนินการ ดังนี้

2.1) การพัฒนาระบบส่งน้ำ

2.1.1) โครงการก่อสร้างสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าพร้อมระบบส่งน้ำให้ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน

2.1.2) โครงการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลพร้อมระบบท่อส่งน้ำให้ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน

การดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำดังกล่าวนี้จะมีรายละเอียดในบทที่ 7 หัวข้อ 7.5

ตารางที่ 4-1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ปี พ.ศ.	จำนวน (บ่อ)
2560	20
2562	7

ผลจากการจัดทำกรมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 3 ประการ คือ

- 1.1) ดินเสื่อมโทรม/ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
- 1.2) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
- 1.3) ราคาผลผลิตตกต่ำ/ราคาปัจจัยการผลิตสูง

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 3 ประการ คือ

- 2.1) การปรับปรุงบำรุงดิน
- 2.2) การบริหารจัดการน้ำ
- 2.3) รักษาเสถียรภาพราคาผลผลิต/ปัจจัยการผลิต

3) สภาวะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 3 ประการ คือ

- 3.1) ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน
- 3.2) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
- 3.3) ราคาผลผลิตตกต่ำ/ปัจจัยการผลิตราคาสูง

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 4 ประการ คือ

- 4.1) ผลผลิตต่ำ
- 4.2) ต้นทุนการผลิตสูง
- 4.3)หนี้สินครัวเรือนเพิ่มขึ้น
- 4.4) ปริมาณฝนน้อย ฝนไม่ตกตามฤดูกาล

5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

อดีต-ปัจจุบัน

ปัญหาเรื่องดินและขาดแคลนน้ำ

- การปรับปรุงบำรุงดิน
- การแก้ไขปัญหาการชะล้างพังทลาย
- สร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร/อุปโภค/บริโภค

ปัญหาเรื่องราคาผลผลิต/ราคาปัจจัย/สารเคมีปนเปื้อน

- ส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสาน/ทฤษฎีใหม่
- เพิ่มช่องทางการตลาด

- ส่งเสริมการทำการเกษตรด้วยสารอินทรีย์ชีวภาพ

อนาคต

- พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล
- ประกาศเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ

ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-2

รูปที่ 4-2 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

4.3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลวังปลาป้อม อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

4.3.1 เขตทำนาลุ่มและนาดอน

เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีในพื้นที่ลุ่มช่วงฤดูฝน โดยปลูกระหว่างเดือนพฤษภาคมและจะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม ส่วนข้าวนาปีในบริเวณที่ดอนจะปลูกช่วงเดือนมิถุนายน-สิงหาคมและเก็บเกี่ยวช่วงเดือนธันวาคมถึงมกราคมพันธุ์ข้าวที่ปลูก ได้แก่ ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ข้าวเจ้าพันธุ์ กข15 ข้าวเหนียวพันธุ์ กข.6 หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวเกษตรกรจะมีการปลูกพืชหลังนา ได้แก่ พืชผัก พืชใช้น้ำน้อยอื่นๆ

4.3.2 เขตปลูกพืชไร่

เกษตรกรตำบลวังปลาป้อมมีการปลูกพืชไร่ เช่น อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ข้าวโพด ซึ่งพืชไร่สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปีแต่ส่วนมากจะนิยมปลูกในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนกันยายน

4.3.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น

ไม้ยืนต้นที่นิยมปลูก ได้แก่ ยางพารา ยูคาลิปตัส ปาล์มน้ำมันและไม้เศรษฐกิจทางเลือก

4.3.4 เขตปลูกไม้ผล

ไม้ผลที่นิยมปลูก ได้แก่ ลำไย มะม่วง มะขาม ไม้ผลผสมดั่งรายละเอียด(รูปที่ 4-3)

เดือน \ ชนิดพืช	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าวนาปี						ข้าวดอกมะลิ 105, กข 15, กข 6						
พืชผักผสม	พืชผัก											
พืชไร่	อ้อย											
	มันสำปะหลัง											
	ข้าวโพด											
ไม้ยืนต้น	ยางพารา ยูคาลิปตัส ปาล์มน้ำมัน ไม้เศรษฐกิจทางเลือก											
ไม้ผล	ลำไย มะม่วง ไม้ผลผสม											

รูปที่ 4-3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบันตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 ทรัพยากรดิน

จากการสำรวจทรัพยากรดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยกองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน พบว่ามีดิน 6 ชุดดิน และมี 1 ชุดดินคล้าย โดยมีการประเมินคุณภาพที่ดิน ดังรายละเอียดในตารางที่ 5-1

5.2 ประเภทการใช้ที่ดิน

ประเภทการใช้ที่ดิน ประกอบด้วย พืชเศรษฐกิจหลัก หรือพืชอัตลักษณ์ (Signature crops) ที่ปลูกอยู่ในปัจจุบันของตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู มี 8 ชนิด ได้แก่ ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพด ยางพารา ปาล์มน้ำมัน เงาะ มะขาม

5.3 การประเมินคุณภาพที่ดิน

จากการใช้คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน สำหรับการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลและระดับจังหวัด (ศันสนีย์ อนุรักษ์วานิช และคำรณ ไทรพิภ, 2562) ประเมินคุณภาพที่ดิน ได้จำแนกชั้นความเหมาะสมทางกายภาพและข้อจำกัดของประเภทการใช้ที่ดิน ดังนี้

ข้าว

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ข้อจำกัดด้านความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m), ข้อจำกัดด้านความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ch-gclC, Nao-clA

ชั้นที่มีความเหมาะสมเล็กน้อย (S3)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ข้อจำกัดด้านความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) และ ข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร(s) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน AC-pd, fl-sIA

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ch-gclB, Kld-clB, Li-gclD, Ml-gclB, Ml-gclC, Ws-clB, Ws-vd-clB

อ้อยโรงงาน

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ข้อจำกัดด้านความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m), ข้อจำกัดด้านความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร (n) และมีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Ch-gclB, Ws-clB, Kld-clB, และหน่วยที่มีข้อจำกัดด้านสภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ws-vd-clB

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ข้อจำกัดด้านความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร (n) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน AC-pd, fl-sIA หน่วยแผนที่ดินที่มีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Ch-gclC, Nao-clA หน่วยที่มีข้อจำกัดด้านสภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Li-gclD, Ml-gclB, Ml-gclC และหน่วยแผนที่ดินที่มีข้อจำกัดด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Li-gclD

มันสำปะหลัง

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ข้อจำกัดเรื่องสภาวะการเขตกรรม (k) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Ch-gclB หน่วยแผนที่ดินที่มีข้อจำกัดเรื่องความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร (n) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Kld-clB หน่วยที่มีข้อจำกัดเรื่องความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Kld-clB และหน่วยที่มีข้อจำกัดเรื่องสภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Ws-vd-clB

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ข้อจำกัดเรื่องความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Li-gclD, Ws-clB หน่วยที่มีข้อจำกัดเรื่องสภาวะการเขตกรรม (k) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Li-gclD, Ws-clB หน่วยที่มีข้อจำกัดเรื่องสภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Li-gclD, Ml-gclB, Ml-gclC, Ws-clB หน่วยที่มีข้อจำกัดเรื่องศักยภาพการใช้เครื่องจักร (w) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Li-gclD, Ws-clB หน่วยแผนที่ดินที่มีข้อจำกัดเรื่องความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร (n) ข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s) ข้อจำกัดด้านอุณหภูมิ (t) ข้อจำกัดด้านการมีเกลือมากเกินไป (x) ข้อจำกัดด้านสารพิษ (z) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ws-clB

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน AC-pd, fl-sIA, Ch-gclC, Nao-clA

ข้าวโพด

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ข้อจำกัดด้านความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ch-gclB, Ws-clB, Ws-vd-clB หน่วยที่มีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Ch-gclB, Ws-clB หน่วยที่มีข้อจำกัดด้านสภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ws-vd-clB

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน AC-pd, fl-sIA หน่วยที่มีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน AC-pd, fl-sIA, Kld-clB หน่วยที่มีข้อจำกัดด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Li-gclD หน่วยที่มีข้อจำกัดด้านสภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Li-gclD, Ml-gclB, Ml-gclC

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ch-gclC, Nao-clA

ยางพารา

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ข้อจำกัดด้านความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Ch-gclB, หน่วยที่มีข้อจำกัดด้านความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Kld-clB หน่วยที่มีข้อจำกัดด้านสภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Ch-gclB, Kld-clB, Ws-clB หน่วยที่มีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Kld-clB

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช หน่วยที่มีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน AC-pd, fl-sIA หน่วยที่มีข้อจำกัดด้านสภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Ws-vd-clB

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ch-gclC, Li-gclD, Ml-gclB, Ml-gclC, Nao-clA

ปาล์มน้ำมัน

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ข้อจำกัดด้านความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ch-gclB, Kld-clB, Ws-clB, Ws-vd-clB หน่วยที่มีข้อจำกัดด้านสภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Ws-vd-clB

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน AC-pd, fl-sIA, Ch-gclC, Li-gclD, Ml-gclB, Ml-gclC, Nao-clA

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ข้อจำกัดด้านความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Ch-gclC

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน AC-pd, fl-sIA, Ch-gclB, Kld-clB, Li-gclD, Ml-gclB, Ml-gclC, Nao-clA, Ws-clB, Ws-vd-clB

มะขาม

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ข้อจำกัดด้านความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Kld-clB หน่วยที่มีข้อจำกัดด้านสภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Ch-gclB, Kld-clB, Ws-clB หน่วยที่มีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Kld-clB

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน AC-pd, fl-sIA, และหน่วยที่มีข้อจำกัดด้านสภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Ws-vd-clB

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ch-gclC, , Li-gclD, Ml-gclB, Ml-gclC, Nao-clA

ตารางที่ 5-1 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของหน่วยแผนที่ดิน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

หน่วยแผนที่ดิน	ข้าว	อ้อยโรงงาน	มันสำปะหลัง	ข้าวโพด	ยางพารา	ปาล์มน้ำมัน	เงาะ	มะขาม
AC-pd,fl-slA	S3ns	S3n	N	S3os	S3o	N	N	S3o
Ch-gclB	N	S2mr	S2k	S2ns	S2mr	S3m	N	S2r
Ch-gclC	S2mn	S3o	N	N	N	N	S3n	N
Kld-clB	N	S2mns	S2ns	S3s	S2mnrs	S3m	N	S2nrs
Li-gclD	N	S3er	S3ekrw	S3er	N	N	N	N
ML-gclB	N	S3r	S3r	S3r	N	N	N	N
ML-gclC	N	S3r	S3r	S3r	N	N	N	N
Nao-clA	S2mn	S3o	N	N	N	N	N	N
Ws-clB	N	S2mn	S1ekmnorstwxz	S2ns	S2mr	S3m	N	S2r
Ws-vd-clB	N	S2mnr	S2r	S2nr	S3r	S3mr	N	S3r

หมายเหตุ: 1) สมบัติดินจากตารางที่ 3-4

2) คำอธิบาย r = สภาพการหยั่งลึกของราก

m = ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช

k = สภาพการเขตกรรม

e = ความเสียหายจากการกัดกร่อน

x = การมีเกลือมากเกินไป

s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

n = ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร

w = ข้อจำกัดของดินเนื่องจากศักยภาพการใช้เครื่องจักร

t = อุณหภูมิ

o = ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช

z = ข้อจำกัดของดินเนื่องจากสารพิษ

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 ปรัชญาในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบล

ในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลฉบับนี้ได้ใช้ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”¹ เป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550: 6-7) ได้หมายเหตุว่า “ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปใช้และเผยแพร่ได้ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป

6.2 นโยบายแห่งรัฐในการกำหนดแผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู
 ตารางที่ 6-1 นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนการใช้ที่ดิน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง
 จังหวัดหนองบัวลำภู

ลำดับที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/ แผนการปฏิบัติ/แผนแม่บท	รายละเอียด
1	รัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ²	มาตรา 72 (1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2	ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ³	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
3	คำแถลงนโยบายของ คณะรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันที่ 25 กรกฎาคม 2562	<u>นโยบายหลัก</u> 5. การพัฒนาเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของไทย 5.3 พัฒนาภาคเกษตร 5.3.2 ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดภาระทางการเงินการคลังของภาครัฐ 5.3.4 ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร 5.3.5 ดูแลเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในที่ดินทำกิน แหล่งเงินทุน โครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยการผลิตต่างๆ 10. การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน 10.2 ปรับปรุงระบบที่ดินทำกินและลดความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน 10.3 ส่งเสริมการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ แหล่งน้ำชุมชน และทะเล <u>นโยบายเร่งด่วน</u> 4. การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรและพัฒนานวัตกรรม
4	แผนการปฏิรูปประเทศด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ⁴	ประเด็นย่อยที่ 2.1 จัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศประเด็นย่อยที่ 2.2 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นมิตร

² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอน 40 ก หน้า 18 ลงวันที่ 6 เมษายน 2560

³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอน 82 ก หน้า 8 วันที่ 13 ตุลาคม 2561

⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอน 24 ก หน้า 98. 102-103 ลงวันที่ 6 เมษายน 2561 (เล่มที่ 4)

กับสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 6-1 (ต่อ)

ลำดับที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/ แผนการปฏิบัติ/แผนแม่บท	รายละเอียด
5	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)	ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน
6	นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2560-2579)	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการใช้ที่ดินและทรัพยากรดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน
7	ยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการน้ำเพื่อการผลิตการเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาที่ดินเพื่อการผลิตการเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 3 การใช้หลักพอเพียงประยุกต์กับการผลิตการเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 4 การยกระดับการแปรรูปข้าวหอมมะลิ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การยกระดับการแปรรูปข้าวเหนียว ยุทธศาสตร์ที่ 6 การขับเคลื่อนขีดความสามารถเพื่อเพิ่มผลผลิตภาพการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีศักยภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 7 การยกระดับการผลิตอ้อย ยุทธศาสตร์ที่ 8 การยกระดับการผลิตมันสำปะหลัง ยุทธศาสตร์ที่ 9 การแปรรูปยางพารา ยุทธศาสตร์ที่ 10 การผลิตโคเนื้อ ยุทธศาสตร์ที่ 11 การผลิตโคนม และผลิตภัณฑ์นม ยุทธศาสตร์ที่ 12 การส่งเสริมสมรรถนะและเสริมสร้างศักยภาพของเกษตรกร และกลุ่มสถาบันการเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 13 การใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาการแปรรูปและการตลาดเพื่อสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์
8	แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ประเด็นการพัฒนาที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มประสิทธิภาพการ 1 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตรเพื่อสนับสนุนเกษตรกร ประมง และปศุสัตว์ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน 2 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิต แปรรูปผลผลิต ทางการเกษตร ส่งเสริมการตลาดและยกระดับภาคการเกษตรสู่ การเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์
9	แผนพัฒนาจังหวัด	ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาเกษตรปลอดภัย/เกษตรอินทรีย์ตามวิถี

แผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

	หนองบัวลำภู (พ.ศ. 2561-2564)	พื้นบ้าน
10	แผนพัฒนาท้องถิ่น 5 ปี (พ.ศ. 2561 - 2565)	ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมและเพิ่มมูลค่าสินค้าการเกษตร อุตสาหกรรมการค้า การลงทุน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

6.3 การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน

การวางแผนการใช้ที่ดินเป็นกระบวนการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ตัดสินใจในการกำหนดรูปแบบหรือกิจกรรมการใช้ที่ดินที่เหมาะสมไว้ล่วงหน้า โดยมีพื้นฐานจากศักยภาพการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรดินตามธรรมชาติ สภาพเศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีการใช้ที่ดิน อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด การวางแผนการใช้ที่ดินมิได้สิ้นสุดลงในขั้นตอนการตัดสินใจ ว่าที่ดินจะทำอะไรดีที่สุด แต่จะต้องรวมถึงการจัดทำมาตรการทุกด้านในการใช้ที่ดินเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการใช้ที่ดินนั้น จำเป็นต้องระบุถึงมาตรการ กิจกรรม โครงการ แผนงาน และนโยบายที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้บรรลุถึงความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล เป็นการวิเคราะห์และประเมินข้อมูลด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดการใช้พื้นที่อย่างเป็นระบบ เป็นการตัดสินใจในการใช้พื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามความต้องการของชุมชน โดยผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ โดยมีความมุ่งหมายให้การใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นนั้น ตอบสนองความต้องการของชุมชนมากที่สุด การกำหนดเขตการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม ใช้อุทศาสตร์จังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2562 เป็นแนวทาง ซึ่งยุทธศาสตร์จังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2562 ได้เชื่อมโยง กับนโยบายรัฐบาล แผนบริหารราชการแผ่นดิน ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนปฏิรูปประเทศ รวมทั้งแผนพัฒนา รายสาขาต่างๆ หรือแผนเฉพาะด้าน เช่น แผนพัฒนาการเกษตร แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

6.4 เขตการใช้ที่ดิน

แผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้กำหนดออกเป็น 6 เขต ได้แก่ เขตพื้นที่ป่าไม้ เขตพื้นที่เกษตรกรรม เขตป่าไม้นอกเขตป่าตามกฎหมาย เขตพื้นที่อื่นๆ เขตพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่แหล่งน้ำ รายละเอียดดังตารางที่ 6-2 และรูปที่ 6-1

ตารางที่ 6-2 แผนที่เขตการใช้ที่ดิน ตำบลวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
1. เขตพื้นที่ป่าไม้	12,414	36.05
1.1. เขตป่าไม้อนุรักษ์	12,265	35.62
1.1.1 เขตคงสภาพป่าไม้	8,614	25.01
1.1.2 เขตฟื้นฟูสภาพป่าไม้	3,651	10.60
1.2 เขตป่าไม้เศรษฐกิจ	149	0.43
1.2.1 เขตปลูกป่าไม้	30	0.09
1.2.2 เขตฟื้นฟูสภาพป่าไม้	118	0.34
1.3 เขตป่าไม้ถาวร	1	0.00
1.3.1 เขตคงสภาพป่าไม้	1	0.00
2. เขตพื้นที่เกษตรกรรม	19,110	55.50
2.1 เขตทำนา	4,543	13.19
2.1.1 เขตทำนาลุ่ม	1,594	4.63
2.1.2 เขตทำนาดอน	2,949	8.56
2.2 เขตปลูกพืชไร่	9,047	26.35
2.2.1 เขตปลูกข้าวโพด	3,689	10.71
2.2.2 เขตปลูกพืชไร่ผสม	15	0.04
2.2.3 เขตปลูกมันสำปะหลัง	1,523	4.42
2.2.4 เขตปลูกอ้อยโรงงาน	3,847	11.17
2.3 เขตปลูกพืชไร่-ไม้เศรษฐกิจยืนต้น	26	0.07
2.3.1 เขตปลูกมันสำปะหลังหรือยางพารา	26	0.07
2.4 เขตปลูกไม้เศรษฐกิจยืนต้น	163	0.47

แผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

2.4.1	เขตปลูกไม้ยืนต้นผสม	10	0.03
2.4.2	เขตปลูกไม้สัก	7	0.02
2.4.3	เขตปลูกยูคาลิปตัส	146	0.42
2.5	เขตยางพารา	4,734	13.75
2.5.1	เขตปลูกยางพารา	4,734	13.75
2.6	เขตปาล์มน้ำมัน	168	0.49
2.6.1	เขตปลูกปาล์มน้ำมัน	168	0.49
2.7	เขตปลูกไม้ผล	387	1.12
2.7.1	เขตปลูกมะขาม	133	0.39
2.7.2	เขตปลูกมะม่วง	4	0.01
2.7.3	เขตปลูกไม้ผลผสม	97	0.28
2.7.4	เขตปลูกลำไย	154	0.45
2.8	เขตปลูกไม้ผล - ไม้เศรษฐกิจยืนต้น	4	0.01
2.8.1	เขตปลูกไม้ผลหรือไม้ยืนต้น	4	0.01
2.9	เขตเลี้ยงปลา	11	0.03
2.9.1	เขตฟาร์มเลี้ยงปลา	11	0.03
3	เขตป่าไม้นอกเขตป่าตามกฎหมาย	1,310	3.80
3.1	เขตคงสภาพป่าไม้	1,045	3.03
3.2	เขตฟื้นฟูสภาพป่าไม้	265	0.77
4.	เขตพื้นที่อื่นๆ	154	0.45
4.1	เขตทุ่งหญ้าหรือไม้ละเมาะ	154	0.45
5.	เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	976	2.83
5.1	เขตชุมชนชนบท	754	2.19
5.2	เขตถนน	53	0.16
5.3	เขตโรงแรมและรีสอร์ท	14	0.04
5.4	เขตสถานที่ราชการ	145	0.42
5.5	เขตอุตสาหกรรม	10	0.03
6.	เขตพื้นที่แหล่งน้ำ	470	1.37
6.1	เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	167	0.48
6.2	เขตแหล่งน้ำธรรมชาติ	304	0.88
	รวม	34,436	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

6.4.1 เขตป่าไม้

มีเนื้อที่ 12,414 ไร่ หรือร้อยละ 36.05 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติหรือพื้นที่ที่มีสภาพเป็นป่าสมบูรณ์แต่ได้รับการประกาศให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน พื้นที่ชุ่มน้ำ และพื้นที่อื่นๆ ได้แก่ ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟูและป่าผลัดใบสมบูรณ์

6.4.2 เขตเกษตรกรรม

มีเนื้อที่ 19,110 ไร่ หรือร้อยละ 55.50 ของเนื้อที่ตำบล แบ่งออกเป็น 9 เขต ดังนี้

1) เขตนาข้าว

1.1) เขตทำนาพื้นที่ลุ่ม มีเนื้อที่ 1,594 ไร่ หรือร้อยละ 4.63 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ปลูกข้าวโดยอาศัยน้ำฝน หรือแหล่งน้ำสำรองเป็นหลัก

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ขาดแคลนน้ำ เนื่องจากฝนทิ้งช่วง
- น้ำท่วมในช่วงที่ฝนตกชุก

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ เพื่อปรับปรุงโครงสร้างของดิน เพิ่มการอุ้มน้ำของดินและเพิ่มธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืชโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ควบคู่กับปุ๋ยวิทยาศาสตร์ตามค่าวิเคราะห์ดินในอัตราส่วนที่เหมาะสม

- พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- ขุดลอกแหล่งน้ำให้มีการกักเก็บน้ำได้ดีขึ้น
- พัฒนาระบบส่งน้ำ และการระบายน้ำออกจากพื้นที่นา ช่วงที่ฝนตกชุก
- การปลูกพืชหลังนาเพื่อเป็นรายได้เสริม เช่น ถั่วเหลือง ปอเทืองและปลูกพืชผัก

ปลอดภัย

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุ และธาตุอาหารในดิน โดยการใส่ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด

- ถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมพัฒนาที่ดินในการผลิต และใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ย

ชีวภาพ

- ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดและรณรงค์การไถกลบตอซัง
- สนับสนุนโครงการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

- สนับสนุนการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็ก และบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

- 1) กรมการข้าว สนับสนุนเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีเรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การป้องกันและกำจัดโรคแมลงของข้าว
- 2) กรมทรัพยากรน้ำบาดาล สนับสนุนเรื่องเจาะบ่อบาดาล
- 3) พลังงานจังหวัด สนับสนุนเรื่องระบบส่งน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ (โซลาร์เซลล์)
- 4) องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สนับสนุนเรื่องการก่อสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อ

การเกษตร

1.2) เขตทำนาพื้นที่ดอน มีเนื้อที่ 2,949 ไร่ หรือร้อยละ 8.56 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ปลูกข้าวโดยอาศัยน้ำฝน หรือแหล่งน้ำสำรองเป็นหลัก

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- หน้าดินค่อนข้างแน่นทึบ ทำให้ไถพรวนยาก และทำให้ข้าวแตกกอยาก
- ขาดแคลนน้ำ เนื่องจากฝนทิ้งช่วง

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ เพื่อปรับปรุงโครงสร้างของดิน เพิ่มการอุ้มน้ำของดิน และเพิ่มธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืชโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ควบคู่กับปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ตามค่าวิเคราะห์ดินในอัตราส่วนที่เหมาะสม

- ควรมีการปรับสภาพพื้นที่ในแปลงนา เพื่อควบคุมระดับการแข่งขังของน้ำ ในช่วงการเพาะปลูกพืชให้เหมาะสม

- พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ รวมทั้งการปรับปรุงประสิทธิภาพแหล่งน้ำตามธรรมชาติให้มีการกักเก็บน้ำให้ดีขึ้น

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและธาตุอาหารพืช โดยการใส่ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกและปุ๋ยพืชสด

- ถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมพัฒนาที่ดินในการผลิตและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ปุ๋ยชีวภาพ

- ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดและรณรงค์การไถกลบตอซัง

- สนับสนุนการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็ก และบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

- 1) กรมการข้าว สนับสนุนเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีเรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การป้องกันและกำจัดโรคแมลงของข้าว
- 2) กรมทรัพยากรน้ำบาดาล สนับสนุนเรื่องเจาะบ่อบาดาล
- 3) พลังงานจังหวัด สนับสนุนเรื่องระบบส่งน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ (โซลาร์เซลล์)
- 4) องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สนับสนุนเรื่องการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการเกษตร

2) เขตปลูกพืชไร่

มีเนื้อที่ 9,047 ไร่ หรือร้อยละ 26.35 ของเนื้อที่ตำบล เกษตรกรทำการปลูกพืชไร่ ในพื้นที่ตอนที่ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทรายมีการระบายน้ำค่อนข้างดี

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ส่วนใหญ่ดินค่อนข้างเป็นกรด
- การชะล้างพังทลายของหน้าดิน
- ขาดแคลนน้ำ เนื่องจากฝนทิ้งช่วง

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ตามค่าวิเคราะห์ดินในอัตราส่วนที่เหมาะสม
- ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดินโดยวิธีกลและวิธีพืช
- พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- ส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน/เกษตรทฤษฎีใหม่ สนับสนุน/ให้ความรู้เรื่องพืชทางเลือกโดยนำระบบเกษตรกรรมยั่งยืนมาปรับใช้ จะช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ลดจำนวนโรคและแมลงศัตรูพืชให้น้อยลง และลดการชะล้างพังทลายของดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด
- ถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมกรมพัฒนาที่ดินในการผลิต การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยชีวภาพ
- ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ปูนโดโลไมท์เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- สนับสนุนการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งวิธีกลและวิธีพืช
- สนับสนุนการขุดบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

1) กรมส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนพันธุ์พืชไร่ที่ให้ผลผลิตสูง รวมทั้งเทคโนโลยีในการผลิต

2) กรมชลประทาน สนับสนุนการขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติ และคลองส่งน้ำ

3) กรมวิชาการเกษตร สนับสนุนเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการป้องกันและกำจัดโรคแมลงและศัตรูพืช

3) เขตปลูกพืชไร่ - ไม้เศรษฐกิจยืนต้น

มีเนื้อที่ 26 ไร่ หรือร้อยละ 0.07 ของเนื้อที่ตำบล สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย มีการระบายน้ำค่อนข้างดี

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ส่วนใหญ่ดินค่อนข้างเป็นกรด
- การชะล้างพังทลายของหน้าดิน
- ขาดแคลนน้ำ เนื่องจากฝนทิ้งช่วง

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ตามค่าวิเคราะห์ดินในอัตราส่วนที่เหมาะสม

- ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน
- พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- ส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน/เกษตรทฤษฎีใหม่ สนับสนุน/ให้ความรู้เรื่องพืช

ทางเลือกโดยนำระบบเกษตรกรรมยั่งยืนมาปรับใช้ จะช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ลดจำนวนโรคและแมลงศัตรูพืชให้น้อยลง และลดการชะล้างพังทลายของดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด
- ถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมกรมพัฒนาที่ดินในการผลิต การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ย

ชีวภาพ

- ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ปูนโดโลไมท์เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- สนับสนุนการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งวิธีพืชและวิธีกล
- สนับสนุนการขุดบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

- 1) กรมป่าไม้ สนับสนุนพันธุ์ไม้ยืนต้น รวมทั้งความรู้ในการปลูกและดูแลรักษา
- 2) กรมชลประทาน สนับสนุนการขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติ และคลองส่งน้ำ

4) เขตปลูกไม้เศรษฐกิจยืนต้น

มีเนื้อที่ 163 ไร่ หรือร้อยละ 0.47 ของเนื้อที่ตำบล สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย มีการระบายน้ำค่อนข้างดี

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ส่วนใหญ่ดินค่อนข้างเป็นกรด
- การชะล้างพังทลายของหน้าดิน
- ขาดแคลนน้ำ เนื่องจากฝนทิ้งช่วง

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ตามค่าวิเคราะห์ดินในอัตราส่วนที่เหมาะสม

- ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน
- พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- ส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน/เกษตรทฤษฎีใหม่ สนับสนุน/ให้ความรู้เรื่องพืช

ทางเลือกโดยนำระบบเกษตรกรรมยั่งยืนมาปรับใช้ จะช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ลดจำนวนโรคและแมลงศัตรูพืชให้น้อยลง และลดการชะล้างพังทลายของดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด
- ถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมพัฒนาที่ดินในการผลิต การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ย

ชีวภาพ

- ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ปูนโดโลไมท์เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- สนับสนุนการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งวิธีพืชและวิธีกล
- สนับสนุนการขุดบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

- 1) กรมป่าไม้ สนับสนุนพันธุ์ไม้ยืนต้น รวมทั้งความรู้ในการปลูกและดูแลรักษา
- 2) กรมชลประทาน สนับสนุนการขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติ และคลองส่งน้ำ

5) เขตยางพารา

มีเนื้อที่ 4,734 ไร่ หรือร้อยละ 13.75 ของเนื้อที่ตำบล สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย มีการระบายน้ำค่อนข้างดี

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ดินค่อนข้างเป็นกรด
- มีการชะล้างพังทลายของหน้าดินสูงในพื้นที่ลาดชัน

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี
- ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีให้ถูกต้องตามลักษณะดิน

- ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ปูนโดโลไมท์ เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ส่งเสริมและสนับสนุนมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

1. การยางแห่งประเทศไทย ส่งเสริมและอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี ในการปลูกยางพาราคุณภาพดี และให้ผลผลิตสูง
2. กรมส่งเสริมการเกษตร อบรมให้ความรู้การปลูกและดูแลรักษา
อนึ่งหากเกษตรกรต้องการจะปรับเปลี่ยนยางพาราไปปลูกพืชชนิดอื่น ได้จัดทำ
ทางเลือกไว้ให้ดังภาคผนวก 2

6) เขตปลูกปาล์มน้ำมัน

มีเนื้อที่ 168 ไร่ หรือร้อยละ 0.49 ของเนื้อที่ตำบล สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย มีการระบายน้ำค่อนข้างดี

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ดินค่อนข้างเป็นกรด
- มีการชะล้างพังทลายของหน้าดินสูงในพื้นที่ลาดชัน

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี
- ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีให้ถูกต้องตามลักษณะดิน

- ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ส่งเสริมและสนับสนุนมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

1. กรมวิชาการเกษตร อบรมให้ความรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ การปลูกและดูแลรักษา

2. กรมส่งเสริมการเกษตร อบรมให้ความรู้การปลูกและดูแลรักษา สนับสนุนต้นพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

อนึ่งหากเกษตรกรต้องการจะปรับเปลี่ยนยางพาราไปปลูกพืชชนิดอื่น ได้จัดทำทางเลือกไว้ให้ดังภาคผนวก 2

7) เขตปลูกไม้ผล

มีเนื้อที่ 387 ไร่ หรือร้อยละ 1.12 ของเนื้อที่ตำบล สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย มีการระบายน้ำค่อนข้างดี

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ดินค่อนข้างเป็นกรด
- มีการชะล้างพังทลายของหน้าดินสูงในพื้นที่ลาดชัน

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี
- ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีให้ถูกต้องตามลักษณะดิน

- ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ส่งเสริมและสนับสนุนมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

1. กรมส่งเสริมการเกษตร อบรมให้ความรู้การปลูกและดูแลรักษา สนับสนุนต้นพันธุ์ดีที่ให้ผลผลิตสูง

2. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตพันธุ์พืชเพาะเลี้ยงจังหวัดอุดรธานี อบรมให้ความรู้การปลูกและดูแลรักษา สนับสนุนต้นพันธุ์ดีที่ให้ผลผลิตสูง

8) เขตปลูกไม้ผล - ไม้เศรษฐกิจยืนต้น

มีเนื้อที่ 1,310 ไร่ หรือร้อยละ 3.80 ของเนื้อที่ตำบล

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยพืชสด ซึ่งจะเป็นการปรับปรุงโครงสร้างของดินให้ดีขึ้น ทำให้ดินร่วนซุย เพิ่มการอุ้มน้ำของดินให้ดีขึ้น

- พัฒนาแหล่งน้ำในไร่นา

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินโดยการใช้ปุ๋ยหมัก น้ำหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสดเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน เพิ่มปริมาณธาตุอาหาร รวมถึงการลดต้นทุนการผลิต

- การวิเคราะห์ตัวอย่างดิน และให้คำแนะนำการจัดการดิน น้ำ และพืช
- สนับสนุนวัสดุปรับปรุงดินกรดเพื่อปรับสภาพดินให้เหมาะสมกับการปลูกพืชผัก
- สนับสนุนบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เพื่อลดความเสี่ยงจากสภาวะแห้งแล้ง

กิจกรรมที่ขอสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

- 1) กรมทรัพยากรน้ำบาดาล สนับสนุนเรื่องเจาะน้ำบาดาล
- 2) พลังงานจังหวัด สนับสนุนระบบส่งน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ (โซลาร์เซลล์)
- 3) กรมส่งเสริมการเกษตร ส่งเสริมและอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการปลูกพืชผักให้ได้ผลผลิตสูงมีคุณภาพดีและปลอดภัย

9) เขตเลี้ยงปลา มีเนื้อที่ 11 ไร่หรือร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ตำบล ส่วนใหญ่เป็นปลากินพืช

การจัดการที่ดินในอนาคต

- จัดทำแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเพาะเลี้ยงปลาและปลูกไม้ยืนต้นไว้เป็นร่มเงา จัดทำโครงการส่งเสริมด้านประมงให้ความรู้เรื่องการเลี้ยง การดูแล การให้อาหารเสริม การเพาะพันธุ์ปลาและการควบคุมโรค เป็นต้น

- ควบคุมคุณภาพน้ำไม่ให้เน่าเสียและส่งผลกระทบต่อชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง โดยทำบ่อบำบัดน้ำเสียก่อนที่จะระบายสู่น้ำลำคลอง

6.4.3 เขตป่าไม้นอกเขตป่าตามกฎหมาย

เป็นพื้นที่ที่มีสภาพเป็นป่าไม้ มีเนื้อที่ 1,310 ไร่หรือร้อยละ 3.80 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ เขตคงสภาพป่าไม้และเขตฟื้นฟูสภาพป่าไม้

6.4.4 เขตพื้นที่อื่นๆ

มีเนื้อที่ 154 ไร่ หรือร้อยละ 0.45 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ พุ่มหญ้าหรือไม้ละเมาะ

6.4.5 เขตพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง

พื้นที่ชุมชนที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดินนี้ เป็นชุมชนที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน หากมีการขยายตัวในอนาคต ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 มีเนื้อที่ 976 ไร่ หรือร้อยละ 2.83 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วยเขตชุมชนชนบท ลานรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร โรงแรมและรีสอร์ท สถานที่ราชการและเขตอุตสาหกรรม

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

สนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ถ่ายทอดความรู้งานการพัฒนาที่ดินสู่ชุมชน

กิจกรรมของส่วนราชการอื่นที่ขอรับการสนับสนุนได้แก่

- 1) กรมพัฒนาชุมชน สนับสนุนเรื่องการพัฒนาสินค้าชุมชน
- 2) กรมการปกครองท้องถิ่น สนับสนุนเรื่องการให้เกษตรกรได้รับการฝึกอบรม

การรวมกลุ่มผลิตสินค้าชุมชน

- 3) กรมส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน

6.4.6 เขตพื้นที่แหล่งน้ำ

มีเนื้อที่ 470 ไร่ หรือร้อยละ 1.37 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นและแหล่งน้ำธรรมชาติ เพื่อใช้ประโยชน์ทั้งทางด้านเก็บกักน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และใช้ในด้านการเกษตรกรรม ตลอดจนเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติและแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของชุมชน

รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการ

ควรดูแลรักษาแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นและแหล่งน้ำธรรมชาติไม่ให้เสื่อมโทรมทั้งด้านคุณภาพของน้ำและการกักเก็บน้ำ ไม่ปล่อยให้ลำน้ำตื้นเขินและถูกบุกรุก หมั่นขุดลอกคูคลอง ทำความสะอาดไม่ให้มีวัชพืชน้ำ ไม่ทิ้งขยะหรือปล่อยน้ำเสียลงในแหล่งน้ำ เร่งรัดพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กให้กระจายพื้นที่ เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคและการเพาะปลูกพืชในช่วงขาดน้ำ

6.5 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน

เดือน \ ชนิดพืช	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าวนาลุ่ม	ปุ๋ยพืชสด				ข้าวดอกมะลิ 105, กข 15, กข 6							
ข้าวนาดอน	ปุ๋ยพืชสด				ข้าวดอกมะลิ 105, กข 15, กข 6							
พืชผักผสม	พืชผัก											
พืชไร่	อ้อย											
	มันสำปะหลัง											
	ปุ๋ยพืชสด				ข้าวโพด							
ไม้ยืนต้น	ยางพารา ยูคาลิปตัส ปาล์มน้ำมัน											
ไม้ผล	มะม่วง มะขาม ไม้ผลผสม											

รูปที่ 6-2 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

6.6 การจัดการความเสี่ยง

จากระบบการปลูกพืช เกษตรกรอาจมีความเสี่ยงในผลิต เนื่องจากปัญหาน้ำในการทำ การเกษตรไม่เพียงพอ สภาวะแล้ง ฝนทิ้งช่วง ปัญหาต้นทุนการผลิตจากการปรับปรุงดินที่ขาดความ อุดมสมบูรณ์ ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่มีข้อเสนอจากชุมชนในพื้นที่ตำบล โนนทัน ดังนี้

กรณีเกษตรกรขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร พิจารณาดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในพื้นที่ สนับสนุนแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขอความร่วมมือจากกรมทรัพยากรน้ำบาดาลและพลังงานจังหวัดในการสนับสนุนน้ำบาดาลและระบบกระจายน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ (โซ ลาร์เซลล์) รวมทั้งการปรับปรุงประสิทธิภาพแหล่งน้ำธรรมชาติให้มีการกักเก็บน้ำได้ดีขึ้น

กรณีเกษตรกรทำนาดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำต้องใช้ปุ๋ยเคมีจำนวนมาก มีโรคแมลงทำลาย ควรมีการปลูกพืชหมุนเวียนโดยปลูกพืชหลังนาเป็นพืชตระกูลถั่ว หรือพืชปุ๋ยสดเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุใน ดิน

การปลูกพืชตระกูลถั่วหรือพืชปุ๋ยสดจะได้ประโยชน์ 2 อย่างคือ

1. เป็นการเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดินทำให้ดินร่วนซุย ดูดซับน้ำได้ดีขึ้น ดูดซับปุ๋ยเคมีได้มากขึ้น
2. หากสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์จำหน่ายโดยและกรมพัฒนาที่ดินมีงบประมาณรับซื้อคืน จะเป็นการเพิ่มรายได้แก่เกษตรกร และถึงแม้ว่าจะไม่สามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ขายได้ แต่เกษตรกรจะได้ที่ดินทำ กินที่มีคุณภาพสูงขึ้นจากอินทรีย์วัตถุที่มาจากพืชตระกูลถั่วและพืชปุ๋ยสดเมื่อมีการไถกลบลงไปดิน

กรณีเกษตรกรมีความประสงค์จะปรับเปลี่ยนการปลูกพืชเชิงเดี่ยวไปเป็นเกษตรผสมผสานหรือ พืชทางเลือกอื่น พิจารณาวิเคราะห์ดินตามความเหมาะสม เพิ่มธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์สำหรับพืช โดยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับการใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ตามค่าวิเคราะห์ดินในอัตราส่วนที่เหมาะสม เพื่อ เป็นการเพิ่มรายได้และลดต้นทุนการผลิต

กรณีเกษตรกรประสบปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจในการ ต่อรองราคา และซื้อปัจจัยการผลิตราคาต่ำกว่าท้องตลาดเพื่อลดต้นทุนในการผลิต

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู แล้ว จะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่างๆ ที่จะดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2565 - 2568

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อมไปเสนอต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม เพื่อมีมติให้ความร่วมมือกับกรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผน

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินหนองบัวลำภู เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.2 ตัวชี้วัด

กิจกรรมที่กรมพัฒนาที่ดินจะดำเนินการในตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 4 โครงการ ดังนี้

- 1) การบริหารจัดการน้ำ
- 2) การปรับปรุงบำรุงดิน
- 3) ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
- 4) โครงการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมเพื่อบริหารจัดการ

พื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri - Map)

7.3 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2565

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรร ให้ดำเนินการ

เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1) เขตทำนา มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

- 1.1) การปรับปรุงบำรุงดิน
  - 1.1.1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
  - 1.1.2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
  - 1.1.3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
  - 1.1.4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
  - 1.1.5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์

- 1.1.6) การรณรงค์โกลบตอซัง
- 1.1.7) การจัดหาปุ๋นโดโลไมท์
- 1.1.8) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
- 1.2) การบริหารจัดการน้ำ
  - 1.2.1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
  - 1.2.2) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
  - 1.2.3) การก่อสร้างระบบส่งน้ำ
- 1.3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
  - 1.3.1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
  - 1.3.2) โครงการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ไม่เหมาะสมเพื่อบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri - Map)

2) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

- 2.1) การปรับปรุงบำรุงดิน
  - 2.1.1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
  - 2.1.2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
  - 2.1.3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
  - 2.1.4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
  - 2.1.5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์
  - 2.1.6) การจัดหาปุ๋นโดโลไมท์
  - 2.1.7) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
- 2.2) การบริหารจัดการน้ำ
  - 2.2.1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
  - 2.2.2) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
  - 2.2.3) การก่อสร้างระบบส่งน้ำ
- 2.3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
  - 2.3.1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
  - 2.3.2) การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว

3) เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

- 3.1) การบริหารจัดการน้ำ
  - 3.1.1) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

(ตารางที่ 7-1)

7.4 กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น

7.4.1 เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1) เขตทำนา มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

1.1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชหลังนาและหัตถาตรองรับ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด)

1.2) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)

1.3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการปลูกข้าวครบวงจร (กรมการข้าว, กรมส่งเสริมการเกษตร)

2) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

2.1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหัตถาตรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด)

2.2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) (กรมวิชาการเกษตร)

2.3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำการเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

2.4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาลและระบบการกระจายน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ (โซลาร์เซลล์) (หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา/กรมทรัพยากรน้ำบาดาล/พลังงานจังหวัด)

3) เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้ ส่งเสริม/สนับสนุนองค์ความรู้ พันธุ์สัตว์ พันธุ์ปลา (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด, สำนักงานประมงจังหวัด)

7.4.2 พื้นที่แหล่งน้ำ มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้ สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานหนองบัวลำภู)

(ตารางที่ 7-2)

7.5 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2564 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการดังนี้

ปัญหาของตำบลนาออกในภาพรวมจะสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 2 ประการคือ (1) ปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน (2) ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหารองลงมา คือ ปัญหาสารเคมีตกค้างทางการเกษตร ปัญหาดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

ในกรณีของปัญหาความเสื่อมโทรมของดินนั้นจะรวมถึง ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากการใช้ที่ดินติดต่อกันเป็นเวลานานโครงสร้างของดินมีการเปลี่ยนแปลง ในพื้นที่ที่มีการไถพรวนด้วยเครื่องจักรกลติดต่อกันเป็นเวลานานทำให้ดินแน่นตัว น้ำในดินและอากาศในดินที่เคยมีอยู่สูญหายไป ส่วนธาตุอาหารและอินทรีย์วัตถุก็มีปริมาณลดลงเช่นเดียวกันเนื่องจากพืชนำไปใช้การสลายตัวตามธรรมชาติ

ในกรณีของการขาดแคลนนํ้านั้น นอกจากมีผลจากการทับถมของตะกอนดินและวัชพืชนํ้าในแหล่งน้ำจนตื้นเขินดังกล่าวข้างต้นแล้ว การที่ประชากรเพิ่มขึ้น กิจกรรมการใช้น้ำและกิจกรรมการผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น รวมทั้งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ เช่น ปริมาณฝนน้อยกว่าปกติ ฝนทิ้งช่วงจนเกิดความแห้งแล้ง การขาดแคลนน้ำจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงมีข้อเสนอของชุมชนทั้ง 8 หมู่บ้านในตำบลวังปลาป้อมที่เร่งด่วน คือ “การจัดหาน้ำ” โดยวิธีการต่างๆ ให้เพียงพอต่อความต้องการ

การแก้ไขปัญหการขาดแคลนน้ำจะต้องดำเนินการทั้งตำบลควบคู่กัน โดยจัดทำโครงการพัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ การขุดลอกแหล่งน้ำ การขุดบ่อบาดาล ดังรายละเอียดในรูปที่ 7-1

7.6 ระยะเวลาดำเนินการ

7.6.1 ไตรมาสแรกของปีงบประมาณ 2565 (ต.ค.-ธ.ค.2564) กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ คือ

1) สำรวจเพื่อออกแบบระบบพัฒนาที่ดินและน้ำทั้งตำบล โดยเน้นกิจกรรมการอนุรักษ์ดินและน้ำ การขุดลอกแหล่งน้ำที่มีอยู่แต่ตื้นเขิน ก่อสร้างแหล่งน้ำเพิ่มเติม การก่อสร้างระบบส่งน้ำและบ่อบาดาล ดังนั้นการดำเนินการสำรวจและออกแบบอาจจะประสานขอข้อมูลจากสถาบันและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถดำเนินการได้เร็วขึ้น

7.6.2 การก่อสร้างในไตรมาสที่ 2-4 ของปีงบประมาณ 2565

1) งานเร่งด่วน

งานเร่งด่วน คือ การแก้ไขปัญหาน้ำอุปโภคและบริโภค แก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน และการขาดแคลนน้ำ คือ ประกาศเขตพื้นที่ตำบลนาออก เป็นเขตอนุรักษ์ดินและน้ำตาม

บทบัญญัติ มาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดินโดยวิธีการจัดทำฝ่ายชะลอน้ำบนพื้นที่ส่วนที่ 1
รวมทั้งการจัดทำประปาภูเขาบนลำน้ำสาขาต่างๆ ที่แสดงไว้ในรูปที่ 7-2

2) งานก่อสร้างตามงบประมาณ

ดำเนินการจัดทำโครงการตามผลการสำรวจและออกแบบ

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2565

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ
1 เขตพื้นที่เกษตรกรรม 1.1 เขตทำนา	<ol style="list-style-type: none"> 1. การปรับปรุงบำรุงดิน<ol style="list-style-type: none"> 1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ 1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด 1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด 1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร 1.5 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ 1.6 การรณรงค์ไกลบตอซัง 1.7 การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์ 1.8 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด 2. การบริหารจัดการน้ำ<ol style="list-style-type: none"> 2.1 การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ 2.2 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน 2.3 การก่อสร้างระบบส่งน้ำ 3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน<ol style="list-style-type: none"> 3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	

ตารางที่ 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ
1.2 เขตปลูกพืชไร่ 1.3 เขตปลูกไม้ผล 1.4 เขตปลูกไม้ยืนต้น	1. การปรับปรุงบำรุงดิน 1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ 1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด 1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด 1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร 1.5 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ 1.6 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์ 1.7 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด 2. การบริหารจัดการน้ำ 2.1 การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ 2.2 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน 2.3 การก่อสร้างระบบส่งน้ำ 3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน 3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	
1.5 เขตปศุสัตว์	1. การบริหารจัดการน้ำ 1.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1. เขตพื้นที่เกษตรกรรม	
1.1 เขตทำนา	1. ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชหลังนาและหาลาดรองรับ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด) 2. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้พันธุ์ข้าว (กรมการข้าว) 3. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวและการจัดการโรค/แมลง (กรมการข้าว) 4. ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)
1.2 เขตปลูกพืชไร่	1. ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสม และต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด)
1.3 เขตปลูกไม้ผล	
1.4 เขตปลูกไม้ยืนต้น	
	2. การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) (กรมวิชาการเกษตร) 3. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร) 4. สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา/กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)
1.5 เขตปศุสัตว์	1. ส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด)
2. พื้นที่แหล่งน้ำ	1. สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทาน)

แผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณโครงการนำร่อง ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

แผน 4 ปี (พ.ศ. 2565-2568) หน่วยงานสถานีพัฒนาที่ดินหนองบัวลำภู

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย				รวม	งบประมาณ				รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ
			2565	2566	2567	2568		2565	2566	2567	2568		
	การบริหารน้ำ												
เขตเกษตรกรรม	1.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอก เขตชลประทาน	บ่อ	3	3	3	3	12	63,000	63,000	63,000	63,000	252,000	พด.
	การปรับปรุงบำรุงดิน												
เขตทำนา,เขตปลูก พืชไร่	2.1 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	ตัน	1	1	1	1	4	33,000	33,000	33,000	33,000	132,000	พด.
เขตทำนา	2.2 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน ด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	200	200	200	200	800	3,000	3,000	3,000	3,000	12,000	พด.
เขตทำนา,เขตปลูก พืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืน ต้น	2.3 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้ สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทาง การเกษตร	กลุ่ม	10	10	10	10	40	25,000	25,000	25,000	25,000	100,000	พด.
เขตทำนา,เขตปลูก พืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืน ต้น,พืชผัก	2.4 ส่งเสริมการทำปุ๋ยหมัก	ตัน	20	20	20	20	80	38,000	68,000	68,000	68,000	272,000	พด.
เขตทำนา,เขตปลูก พืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืน ต้น	2.5 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	ตัน	10	10	10	10	80	17,000	17,000	17,000	17,000	68,000	พด.
เขตปลูกพืชไร่/ไม้ ผล/ไม้ยืนต้น ,พืชผัก	2.6 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	20	20	20	20	80	1,200	1,200	1,200	1,200	4,800	พด.

แผนการใช้ที่ดินตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยนับ	เป้าหมาย				รวม	งบประมาณ				รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2565	2566	25667	2568		2565	2566	2567	2568		
เขตทำนา	2.7 ธรนรงค์โลกบตอซัง	แปลง	1	1	1	1	4	20,000	20,000	20,000	20,000	80,000	พด.
	2.8 โครงการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ไม่เหมาะสมเพื่อบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri - Map)	ไร่	400	-	-	-	400	800,000	-	-	-	800,000	
เขตพื้นที่เกษตรกรรม, พื้นที่แหล่งน้ำ	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	200,000	200,000	200,000	200,000	800,000	240,000	240,000	240,000	240,000	960,000	พด.

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นงบประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. 2562. รายได้-รายจ่ายต่อครัวเรือน ตำบลวังปลาป้อม ปี 2562. ไฟล์ข้อมูล.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2563. จำนวนครัวเรือนเกษตรกร ปี 2563. ไฟล์ข้อมูล.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2563. สถิติภูมิอากาศจังหวัดหนองบัวลำภู. (ปี 2558-2563). ไฟล์ข้อมูล.
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2564. หมอดินอาสาตำบลวังปลาป้อม ปี 2564. ไฟล์ข้อมูล.
- กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน. 2561. ข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดหนองบัวลำภู. ไฟล์ข้อมูล.
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน. 2562. ข้อมูลทรัพยากรดิน. ไฟล์ข้อมูล.
- คณะกรรมการจัดทำปทานุกรมปฐพีวิทยา. 2551. ปทานุกรมปฐพีวิทยา. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550. การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง. ไฟล์ข้อมูล.
- ฝ่ายทะเบียนอำเภอศรีบุญเรือง. 2564. ข้อมูลจำนวนประชากรและบ้าน (ณ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2564). กระทรวงมหาดไทย. ไฟล์ข้อมูล.
- ศันสนีย์ อรัญวาสน์ และคำรณ ไทรพิภ. 2562. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน สำหรับการวางแผนการใช้ที่ดิน ระดับตำบลและระดับจังหวัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . 2559. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง (พ.ศ. 2560-2564). ไฟล์ข้อมูล.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2560. ร่าง นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2560-2579). ไฟล์ข้อมูล.
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน1. แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เลย อุดรธานี หนองบัวลำภู หนองคาย บึงกาฬ).แหล่งที่มา <http://www.osmnortheast-n1.moi.go.th>. 20 สิงหาคม 2564.
- สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ (2564). (พลวัตการทำเกษตรไทยและนัยต่อผลตอบแทนและความเสี่ยงของครัวเรือนเกษตรกร), สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2564) จาก <https://www.pier.or.th/?abridged>.

องค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม. 2564. **แผนพัฒนาท้องถิ่นห้าปี (พ.ศ. 2561-2565)**. องค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู. ไฟล์ข้อมูล.

ADB. 2012. **The State of Pacific Towns and Cities: Urbanization in ADB's Pacific Developing Member Countries**. Mandaluyong City, Philippines.

FAO. 1974. **A Land Capability Appraisal Indonesia: Interim Report**. (AGL/INS), Rome.

_____. 1993. **Guidelines for Land Use Planning**. Rome.

NRC. 1975. **Land Use Planning**. The National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, Washington, D.C.

Vink, A.P.A. 1975. **Land Use in Advancing Agriculture**. Springer-Verlag Berlin Heidelberg.

ภาคผนวก

ทางเลือกในการปลูกพืชทดแทน

เนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่ประสบปัญหาด้านการผลิตสินค้าเกษตรมาอย่างต่อเนื่อง จึงได้เสนอแนะให้ปฏิรูปการภาคการเกษตรเพื่อลดปัญหาด้านผลผลิตและปัญหาด้านการตลาด โดยเสนอทางเลือกในการปลูกพืชทดแทน 2 ทางเลือก คือ

1. ลดการปลูกพืชเชิงเดี่ยวและปรับเปลี่ยนเป็นการเกษตรผสมผสาน
2. ปรับเปลี่ยนการปลูกพืช ภายใต้โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม(N) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ลดการปลูกพืชเชิงเดี่ยวและปรับเปลี่ยนเป็นการเกษตรผสมผสาน

เกษตรกรรม เป็นกิจกรรมการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และประมง การเลือกทำเพียงกิจกรรมเดียวจะมีความเสี่ยงค่อนข้างสูงกรณีประสบภัยธรรมชาติหรือโรคแมลงศัตรูพืชระบาด แต่ถ้าเลือกทำ “เกษตรผสมผสาน” เป็นกิจกรรมทางการเกษตรที่ทำตั้งแต่ 2 กิจกรรม ขึ้นไป เพื่อลดความเสี่ยง โดยได้ส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ให้วางแผนการปลูกและผลิต ปฏิบัติดูแลรักษาที่มีประสิทธิภาพ ใช้ปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมเพื่อลดต้นทุนการผลิตในระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม หรือ GAP (Good Agricultural Practice) ที่ได้ผลผลิตดี มีคุณภาพ หรือเป็นสินค้าโอท็อป (OTOP) ที่ตลาดต้องการ ทำให้เกษตรกรยกระดับรายได้ เพื่อการดำรงชีพที่มั่นคง

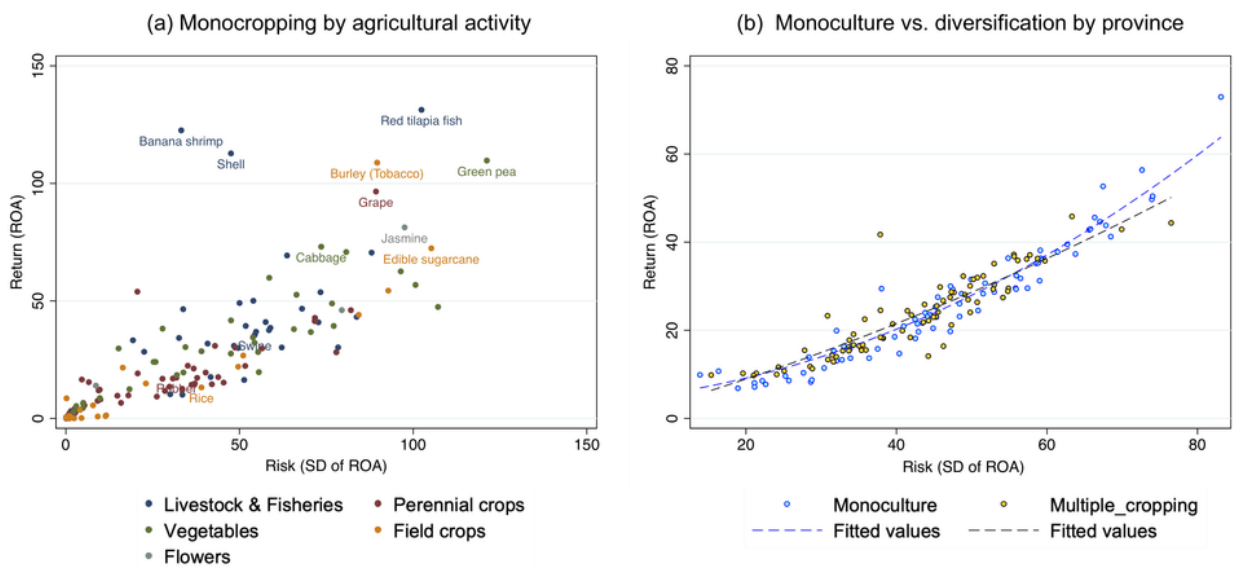
งานวิจัยในต่างประเทศหลายงานได้ศึกษาลักษณะการกระจายความเสี่ยง (Diversification) ของเกษตรกร และพบว่าในบางบริบทการทำเกษตรแบบหลากหลายเพื่อบริหารจัดการความเสี่ยงอาจจะไม่ได้รับผลตอบแทนตามที่ตั้งเป้าไว้ ซึ่งเป็นผลมาจากการลองผิดลองถูก ขาดความชำนาญเฉพาะทาง (Specialization) และ “การประหยัดต่อขนาด ซึ่งก็คือการผลิตสินค้าในจำนวนที่มากพอจะทำให้ได้เปรียบในด้านต้นทุนจากการที่ต้นทุนต่อหน่วยต่ำลงเมื่อผลิตสินค้าออกมามากขึ้น จากการที่ใช้ต้นทุนคงที่ได้คุ้มค่าน่ามากขึ้น” (Economy of Scale) แต่ในบางบริบท การบริหารจัดการความเสี่ยงโดยการทำเกษตรหลากหลายในบางรูปแบบกลับเป็นวิธีการทำเกษตรที่สามารถให้ผลตอบแทนต่อความเสี่ยงที่สูงกว่าได้เช่นกันงานวิจัยในต่างประเทศ เช่น Babatunde and Qaim (2009) พบว่าครัวเรือนที่ทำเกษตรผสมผสานจะมีรายได้ที่มากกว่าครัวเรือนที่ทำเกษตรเชิงเดี่ยว

โดยวัดผลตอบแทนของแต่ละรูปแบบการทำเกษตรจากอัตราส่วนผลตอบแทนต่อทรัพย์สิน (Return on Asset หรือ ROA) ซึ่งคำนวณจากค่าเฉลี่ยของรายได้สุทธิจากการทำเกษตรหารด้วยมูลค่าทรัพย์สินในการทำเกษตร เช่น ที่ดิน ฝูงชน คอกสัตว์ บ่อน้ำ และเครื่องจักรกล เป็นต้น และวัดความเสี่ยงจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลตอบแทนของการทำเกษตรรูปแบบนั้น ๆ โดยใช้ข้อมูล 10 ปี ของครัวเรือนตัวอย่างจากข้อมูลภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานเกษตรในช่วงปี 2549-2560

ซึ่งเก็บโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

สำหรับครัวเรือนที่มีรายได้การทำเกษตรสุทธิเป็นบวก แน่ใจว่าจะมีผลตอบแทนเป็นบวก เช่นเดียวกันกับครัวเรือนที่ขาดทุนการทำเกษตรสุทธิจะมีผลตอบแทนเป็นลบ โดยขนาดของผลตอบแทนจะสะท้อนความสามารถในการทำการเกษตรให้ได้กำไร รวมถึงประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ของครัวเรือน และรูปที่ 7 ฉายภาพผลตอบแทนและความเสี่ยงของกลุ่มครัวเรือนที่ทำเกษตรเชิงเดี่ยวในรายการกิจกรรม (7a) และเปรียบเทียบผลตอบแทนและความเสี่ยงของการทำเกษตรเชิงเดี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสานใน (7b)

รูปที่ 7 ผลตอบแทนและความเสี่ยงของการทำเกษตรเชิงเดี่ยว และเปรียบเทียบการทำเกษตร

เชิงเดี่ยวกับแบบหลากหลาย

ที่มา: Attavanich, Chantararat, Chenphuengpawon and Sa-ngimnet (2019)

ในภาพรวมผลตอบแทนของกิจกรรมเกษตรไทยมีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงในทิศทางเดียวกันจากรูปที่ 7a กลุ่มตัวอย่างกิจกรรมเกษตร 132 ชนิด แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูงมักจะให้ผลตอบแทนที่สูง เช่น ถั่วลิสงเตาและปลาทาบิม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูงเป็นลำดับที่ 1 และ 4 มีผลตอบแทนที่สูงเป็นลำดับที่ 4 และ 1 ตามลำดับ ในทางกลับกัน 5 ใน 10 กิจกรรมที่มีความเสี่ยงเป็นลำดับสุดท้าย จะให้ผลตอบแทนอยู่ใน 10 ลำดับสุดท้ายเช่นกัน

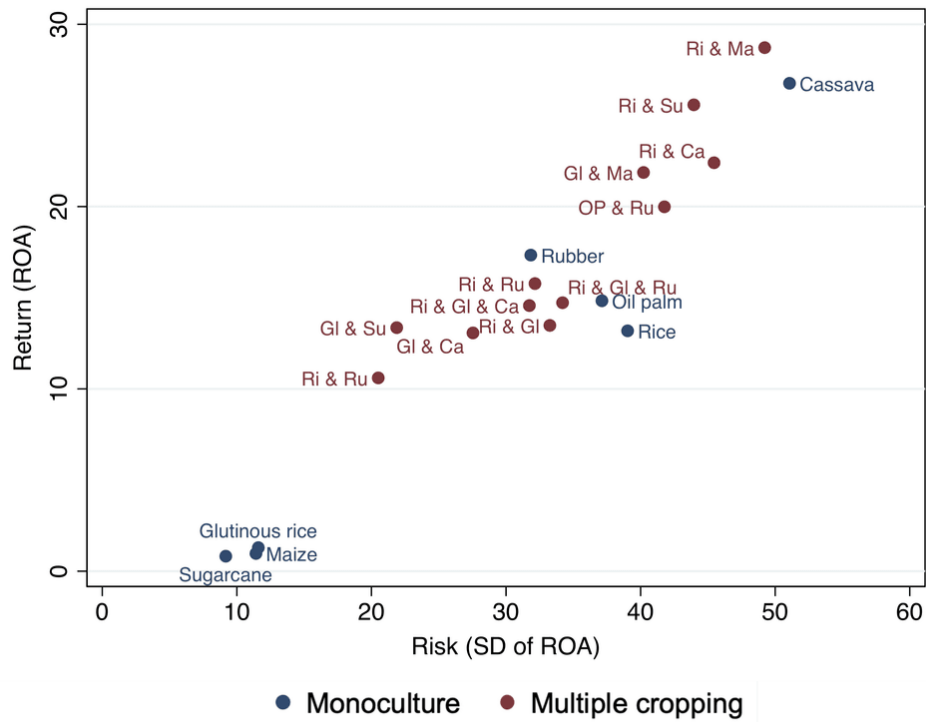
การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจหลักมีความเสี่ยงสูงแต่กลับให้ผลตอบแทนต่ำ โดยเฉพาะพืชไร่มหาชนเช่น อ้อย ข้าวโพด และข้าวเหนียว (กลุ่มจุดสีเหลือง) ซึ่งให้ผลตอบแทนเฉลี่ยระหว่างปี 2549-2560 เพียงแค่ร้อยละ 0.8, 1.0 และ 1.3 ตามลำดับ ยิ่งกว่านั้น หากเปรียบเทียบผลตอบแทนต่อหน่วยความเสี่ยงเดียวกันพบว่าพืชหลักจะให้ผลตอบแทนต่อความเสี่ยง (Risk-adjusted return) ต่ำมาก โดย

ทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว ซึ่งได้รวมผลจากการแทรกแซงราคาจากโครงการรัฐแล้ว รวมถึงข้าวโพดและอ้อย ล้วนอยู่ในเดโชลแรก ปาล์มน้ำมันและมันสำปะหลังอยู่ในเดโชลที่ 2 และ 3 ตามลำดับ ขณะที่ยางพารา แม้ว่าจะให้ผลตอบแทนที่ปรับด้วยความเสี่ยงที่สูงที่สุดในกลุ่มพืชเศรษฐกิจหลัก โดยอยู่เดโชลที่ 4 (เปอร์เซ็นต์ไทลที่ 31) แต่ผลตอบแทนที่ปรับด้วยความเสี่ยงของกิจกรรมกลุ่มประมงและไม้ดอกไม้ประดับยังคงสูงกว่ายางพารา 2.3 และ 1.9 เท่า ตามลำดับสะท้อนให้เห็นว่าครัวเรือนไทยส่วนใหญ่ที่ ยังคงทำเกษตร ที่ให้ผลตอบแทนต่ำแต่มีความเสี่ยงสูง อาจยังไม่ได้เลือกรูปแบบการทำเกษตรที่เหมาะสมนัก

การทำเกษตรแบบหลากหลายสามารถเพิ่มผลตอบแทนที่ปรับด้วยความเสี่ยงได้ ซึ่งหากพิจารณาจากผลลัพธ์ระดับจังหวัด รูปที่ 7b แสดงให้เห็นว่า ณ ระดับความเสี่ยงไม่มาก การทำเกษตรผสมผสานจะให้ผลตอบแทนที่สูงกว่าการทำเกษตรเชิงเดี่ยว และเมื่อพิจารณาผลลัพธ์ในแต่ละรูปแบบการทำเกษตรผสมผสานและเชิงเดี่ยว จากรูปที่ 8 เราก็จะพบว่าเกษตรผสมผสานหลายรูปแบบให้ผลตอบแทนสูงกว่าในระดับความเสี่ยงเดียวกับเกษตรเชิงเดี่ยว แสดงว่าครัวเรือนที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว โดยเฉพาะอ้อย ข้าวโพด ข้าวเหนียว ข้าวเจ้าและปาล์มน้ำมัน หากทำการเกษตรหลากหลายขึ้น โดยแบ่งเนื้อ地去เพาะปลูกพืชหลักอื่น ๆ หรือเพาะปลูกสลับกัน อาจจะได้รับผลตอบแทนที่ปรับด้วยความเสี่ยงสูงขึ้นกว่าการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ส่วนการทำเกษตรเชิงเดี่ยวที่ให้ผลตอบแทนที่ปรับด้วยความเสี่ยงที่สูงอยู่แล้วในกลุ่มพืชหลัก เช่น ยางพารา แม้ว่าการทำเกษตรให้หลากหลายขึ้นจะให้ผลตอบแทนที่ปรับด้วยความเสี่ยงใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี สามารถเป็นทางเลือกให้กับครัวเรือนปรับเปลี่ยนระดับความเสี่ยงทั้งเพิ่มขึ้นหรือลดลงตามที่ต้องการได้

รูปที่ 8 ผลตอบแทนและความเสี่ยงของการทำเกษตรแบบหลากหลาย

Top diversified portfolios and monocropping

Note: RI = Rice, GI = Glutinous rice, Ru = Rubber, Ca = Cassava, Ma = Maize, Su = Sugarcane, OP = Oil palm. Calculated from agricultural household survey (2549/50-2559/60) collected by the Office of Agricultural Economics

ที่มา: Attavanich, Chantararat, Chenphuengpaw and Sa-ngimnet (2019)

กรณีชาวนาผู้ปลูกข้าวแสดงให้เห็นในประเด็นนี้ คือ เมื่อพิจารณาเฉพาะครัวเรือนที่ปลูกข้าวพบว่าการทำเกษตรแบบหลากหลายจะให้ผลตอบแทนต่อความเสี่ยงสูงกว่าการปลูกข้าวอย่างเดียวในเกือบทุกพื้นที่

ที่มา: <https://www.pier.or.th/?abridged>

2. ปรับเปลี่ยนการปลูกพืช ภายใต้โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

ภาคการเกษตรไทย ยังมีการผลิตไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศ และการเชื่อมโยงในระดับโลก มีความไม่สมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานของสินค้าบางชนิด ส่งผลถึงราคาสินค้าเกษตรที่เกษตรกรได้รับ ส่วนด้านกายภาพ เกษตรกรยังมีการผลิตตามความเคยชิน สินค้าเกษตรหลายชนิดจึงถูกผลิตอยู่ในพื้นที่เหมาะสมน้อย หรือไม่เหมาะสม ทำให้มีต้นทุนในการผลิตสูงในขณะที่ได้ผลตอบแทนต่ำ

ที่มา : http://www.ddd.go.th/www/lek_web/web.jsp?id=18467

การปรับเปลี่ยนการปลูกพืชให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่มีผลตอบแทนมากกว่าเพื่อปรับโครงสร้างการผลิตใหม่ที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการตลาด มีการวางแผนการใช้ที่ดินและการผลิตในระยะยาว โดยใช้แผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agriculture Map for Adaptive Management): Agri-Map ซึ่งเป็นการนำข้อมูลแผนที่การใช้ที่ดิน ระดับความเหมาะสมของการปลูกพืชแหล่งน้ำ แหล่งรับซื้อสินค้า และข้อมูลอื่นๆ รวม 37 ชั้นข้อมูล มีเป้าหมายเพื่อบริหารจัดการพื้นที่ปลูกพืชในเขตไม่เหมาะสม ลดความเสี่ยงต่อความเสียหาย ใช้ทุนการจัดการสูง ให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าที่ให้ผลตอบแทนมากกว่า สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน มีความสมดุลของอุปสงค์-อุปทาน เพื่อนำไปสู่การใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน จากการใช้ที่ดินตามสมรรถนะของดิน และศักยภาพของพื้นที่

ที่มา : <https://www.kasetkaoklai.com/home/2017/09/zoning-by-agri-map/>

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษาโครงการ

นายสากล ฤทธิชัย

ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5

ผู้ดำเนินการ

นายไพบุลย์ จันทะอุทัย

ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินหนองบัวลำภู

นางสาวชริตา โทพิลา

เจ้าพนักงานการเกษตรปฏิบัติงาน

กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน

นายชุมพร ศาสตราวาทะ

ผู้อำนวยการกลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน

นายธิเบต คงนาวัง

นักสำรวจดินชำนาญการพิเศษ

นางสาวชนันท์ภรณ์ สวัสดิ์รัตน์

นักสำรวจดินชำนาญการพิเศษ

นางสาววไลพร ธรรมบำรุง

เศรษฐกรชำนาญการ

นางสาวศศิธร วิสัย

นักวิชาการเกษตรชำนาญการ